tribuna

številka 13, letnik XXIIX, cena 3. din, Ljubljana, 9. 4. 1979

O EKONOMISTIČNI IN TEHNOKRATSKI (NE)ARGUMENTIRANOSTI LOČEVANJA „DELA" IN „SAMOUPRAVLJANJA"

V katerikoli obliki družbenega produkcijskega procesa je produkcija materialnih pogojev eksistence človekovega življenja hkrati tudi produkcija odnosov med nosilci tega produkcijskega procesa„... kajti celota teh odnosov, v katerih živijo nosilci produkcije med seboj in do narave, celota odnosov, v katerih producirajo, je ravno družba, če jo gledamo z vidika njene ekonomske strukture."[1] Produkcijska dejavnost, njen način sile in sredstva, ki so zanjo uporabljena, torej ne smemo in tudi ne moremo umetno ločevati od produkcijskih odnosov, odnosov, v katerih živijo nosilci produkcije med seboj. Še posebej pa tega ne smemo storiti v analizi kapitalističnega produkcijskega procesa kot posebne, zgodovinsko določene oblike produkcije materialnih dobrin – blaga. V tem posebnem produkcijskem procesu so produkcijske sile uporabljene v posebnih, samo kapitalizmu samosvojih produkcijskih odnosih, izkoriščevalskih odnosih, kjer obstaja en del družbe/razred, ki si lasti, upravlja in izkorišča in drugi del/ razred, ki je razlaščen, upravljan in izkoriščan. Ta drugi del/ razred družbe, ki je razlaščen, upravljan in izkoriščan je **sam del teh produkcijskih sil** *in njegova eksploatacija po posedujočem družbenem razredu je družbeni, produkcijski odnos, v katerem se producirajo in reproducirajo materialni pogoji eksistence človekovega življenja in kapitalistični produkcijski odnosi. Obstoj odnosa eksploatacije in nasprotij med dvema antagonističnima razredoma je potemtakem* **vpet** *v srž same kapitalistične blagovne produkcije. Razredni boj, ta temeljni družbeni odnos pa je že od vsega začetka prisoten v samem kapitalističnem načinu produkcije. Produkcijski odnosi skupaj s produkcijskimi silami tvorijo družbeno celoto ali kot pravi L. Althusser: „To, kar obstoja, je (tendenčna) enotnost v oblikah materialne eksistence, produkcijskih sil in produkcijskih odnosov pod nadvlado produkcijskih odnosov."[2]*

Organiziran in z materialistično dialektiko oborožen proletariat seveda upošteva njuno enotnost in celoto in če si za prvo nalogo naloži postopoma centralizirati produkcijska sredstva, svoje roke in kar se da hitro pomnožiti produkcijske sile, še ne pomeni, da noče postopoma spreminjati (kolikor ni to spreminjanje že cel centralizacije?) tudi produkcijskih odnosov. Kajti, če je revolucionarna diktatura proletariata prvi korak k asociaciji svobodnih proizvajalcev, je **delavsko samoupravljanje** *proces preseganja diktature proletariata, saj ukinjanje kapitalistične blagovne produkcije in v „njenem srcu zapisane" razredne delitve družbe ni stvar politične prisile, deklaracij ali formalno-pravnih določil (čeprav najbrž nujno tudi tega), ampak* **podružbljanja produkcije.**

Podružbljanje produkcije predpostavlja tako podružbljanje produkcijskih sredstev, kakor tudi podružbljanje produkcijskih odnosov (saj je to dvoje, kakor smo že videli, neločljivo povezano) v smeri odpravljanja eksploatacije enega dela/ razreda družbe po drugem in eksploatacije sploh ter vzpostavitve direktne družbene kontrole nad celotnim produkcijskim procesom. Delavsko samoupravljanje utemeljeno na družbeni lastnini nad sredstvi za produkcijo, delegatskem sistemu z zgodovino pariške komune in ruskih sovjetov ter delavskih svetih, daje vse legalne možnosti za podružbljanje produkcije ter dokazuje obstoj razredno-proletarske zavesti delavskega razreda in njegovih avantgardnih sil, ki se zavedajo nujnosti postopnega ukinjanja kapitalistične blagovne produkcije, tako njenih produkcijskih sil, kakor in obenem tudi produkcijskih odnosov v procesu njunega medsebojnega prepletanja. Zavedati se moramo, da je v kapitalistični blagovni produkciji tudi tehnika, tehnična sredstva, stroji, skratka velikoindustrijska produkcija, temeljno podrejena mehanizmom kapitalistične eksploatacije. Zato mora, če hoče vsestransko razviti vse sposobnosti individua, socialistična samoupravna družba na določeni stopnji svojega razvoja razviti **lastne** *produkcijske sile, kar pa seveda lahko stori samo na podlagi blagovne produkcije iz katere izhaja.*

Delavsko samoupravljanje je torej **proces** *podružbljanja produkcije, ki v temelju odpravlja tako produkcijske odnose kakor produkcijske sile katerih* **celota** *je stara družba. In „združeno delo" je lahko le dialektično prepletanje nasprotij stare družbe z uveljavljanjem novih družbeno-ekonomskih odnosov v naši družbi na tej stopnji njenega razvoja. Kajti „materina znamenja" stare družbe so še vedno evidentna, saj„ ...je velika industrija, ki se je odtrgala od nacionalne zemlje, odvisna edino od svetovnega trga, od mednarodne menjave in mednarodne delitve dela."[3] „Združeno delo" je torej še vedno protislovna kategorija, ki jo na eni strani opredeljujejo zakoni razvite blagovne produkcije, na drugi strani pa te anarhične zakonitosti skušamo zavestno in načrtno odpravljati (in jih tudi odpravljamo). To odpravljanje, to podružbljanje produkcije in organizirano in načrtovano vodenje produkcijskega procesa v procesu delavskega samoupravljanja, lahko zajema družbo* **le kot celoto,** *saj kot taka tudi funkcionira. Zajeti mora tako produkcijske odnose kakor hkrati tudi produkcijske sile ali povedano drugače – nemogoče je osamiti delavsko samoupravljanje od procesa dela, tj. ločevati delo od samoupravljanja. V novonastajajoči socialistični samoupravni družbi moramo postopoma odpraviti vsa „materina znamenja" stare družbe, tako tudi „odtujeno delo", kakršno določajo konkretni odnosi v procesu blagovne produkcije. V procesu delavskega samoupravljanja moramo odpravljati tako „delo", ki ga opredeljuje odnos eksploatacije, podrejanja in poneumljanja človeka v produkcijskem procesu. Zato je umetno ločevanje „dela" od samoupravljanja zgolj tehnokratska in ekonomistična teza, ki ne vzdrži niti najmanjše kritične analize. Da pa ta teza ni neznana, dokazuje cela vrsta ne le razpravljalcev, ampak tudi utemeljevalcev novega* **osnutka** *zakona o usmerjenem izobraževanju.*

Kategorija „delo" ne le, da nima v osnutku osnovne opredelitve v smislu zakona o združenem delu, ampak jo posamezniki v opredelitvah in argumentacijah osnutka umetno ločujejo od samoupravljanja in tudi prostega časa in celo ponujajo obrazložitev vrstnega reda usmerjenega izobraževanja – najprej za delo, nato za samoupravljanje in na koncu za prosti čas (glej prispevek v Komunistu št. 13 z dne 23. 3. 1979, kjer tov. Leopold Kejžar na 19. strani povzema svoja stališča posredovana že organizatorjem razprave o osnutku novega zakona in kjer pod prvo alinejo navaja tudi „vrstni red izobraževanja"!?). Argumentacije te vrste opravičujejo vse kritične pripombe, ki v osnutku vidijo podrejanje človeka stroju, funkcionaliziranje izobraževanja in podobno, saj je samoupravljanje na umeten način ločeno od neposrednega produkcijskega procesa in obstaja videz, kot da nekateri mnogi ljudje, tudi na odgovornih mestih, v samoupravljanju vidijo zgolj organizacijo in izvajanje sestankov, medtem ko v materialni produkciji, delovnem procesu vidijo zgolj proces tehničnega dela, ne pa „oblike zgodovinske eksitence družbenih odnosov."[4] O njuni enotnosti, celotnosti in nezmožnsoti enostavne tehnične delitve (ki zopet na določen način ločuje funkcijo upravljanja in izvrševanja) dela in samoupravljanja pa kakor, da nočejo slišati. Še o prostem času. V novi družbi bo tudi prosti čas pojmovan drugače kot zgolj čas namenjen za reprodukcijo delovne sile in porabo blaga, oziroma čas, ki mu kapitalističen sistem tudi sicer namenja zadnje mesto. Pravzaprav bo v asociaciji svobodnih proizvajalcev nemogoče ločevati prosti čas od dela, kajti ko bo delo postalo resnično ustvarjalno in svobodno, ko ne bo več nuja, ampak potreba, „užitek", tedaj bo izginil tudi prosti čas, ki delavcu namenja „užitek" največkrat le zunaj produkcijskega procesa.

Zato spada opredelitev tako prostega časa in tudi samoupravljanja skupaj z delom v opredelitev novih družbeno-ekonomskih odnosov slonečih na procesu delavskega samoupravljanja, ki ga ni mogoče primerjati z nikakršnim razvrščanjem po nikakršni pomembnosti, saj je delavsko samoupravljanje proces preobrazbe celotne družbe, ne pa njenih delov po nevemkakšnem vrstnem redu! In v usmerjenem izobraževanju nam mora iti predvsem za to!

Naj živi delavsko samoupravljanje!

za uredništvo Igor Bavčar

Opombe:
1. K. Marx, Kapital III, str. 912, CZ,
2. L. Althussev, Marksizem in razredni boj, Tribuna 8/9–str. 1, leto XVII;
3. K. Marx, Beda filozofije, CZ, str. 506;
4. L. Althussev, izid. str. 1;

TRIBUNINE NOVICE

PROMOVIRANI DOHTARJI ZNANOSTI

V letu 1978 je na univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in na univerzi v Mariboru doktoriralo 80 (osemdeset) magistrov. Največ doktarjev smo dobili s področja kemije (10), potem elektronike in avtomatike (9), pa pravnih ved (6) in strojništva (5). Seveda so tu še medicinci, ki jih je prav tako veliko (9).

PREDLOG VALORIZACIJE KADROVSKIH ŠTIPENDIJ ZA L. 1979

Na podlagi ocene Zavoda za statistiko SR Slovenije se je v letu 1978 povprečni osebni dohodek povečal za 21,9 %. Zato je skupna komisija podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike dobila predlog, da se z 1. 1. 1979 določi vrednost točke za določanje višine štipendije. Ta vrednost naj bi po novem znašala 2,6 dinarja, kar predstavlja povečanje za 21 %. V predlogu za valorizacijo tudi piše, da so bile v lanskem letu točke povečane za 20 % več, kot je bilo dejansko povečanje povprečnega osebnega dohodka. Po novem so dinarske vrednosti naslednje:

število točk	dinarjev	število točk	dinarjev
350	910	750	1.950
400	1.040	850	2.210
450	1.170	200	520
500	1.300	100	260
570	1.482	250	650
650	1.690		

POBEG

V šolskem letu je iz srednjih šol in šolskih centrov odšel kar 401 učitelj, ki se je potem zaposlil drugje. Resda se jih je 118 zaposlilo v drugih vzgojno-izobraževalnih organizacijah, vendar jih je kar 283 za vedno zapustilo katedre.

ŠTAFETA MLADOSTI V LJUBLJANI

Dne 27. marca je štafetna palica s pozdravi predsedniku Titu prispela v Ljubljano, kjer je bila po tem, ko je obšla mesto v tivolski dvorani osrednja slovesnost. Štafeta je naslednji dan nadaljevala svojo pot po Jugoslaviji.

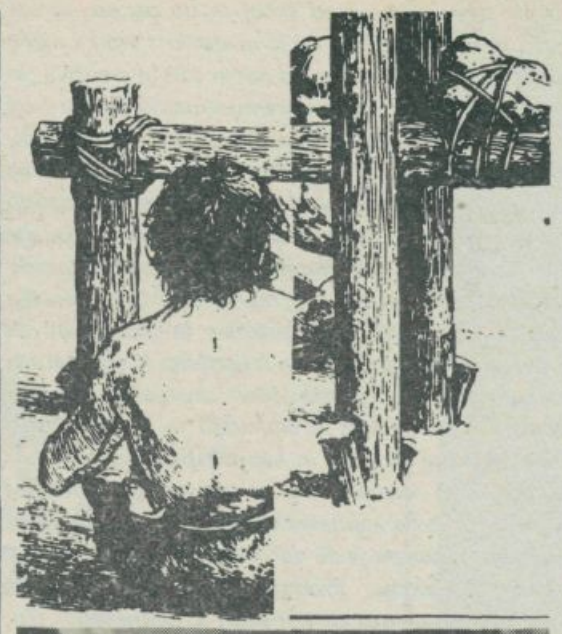

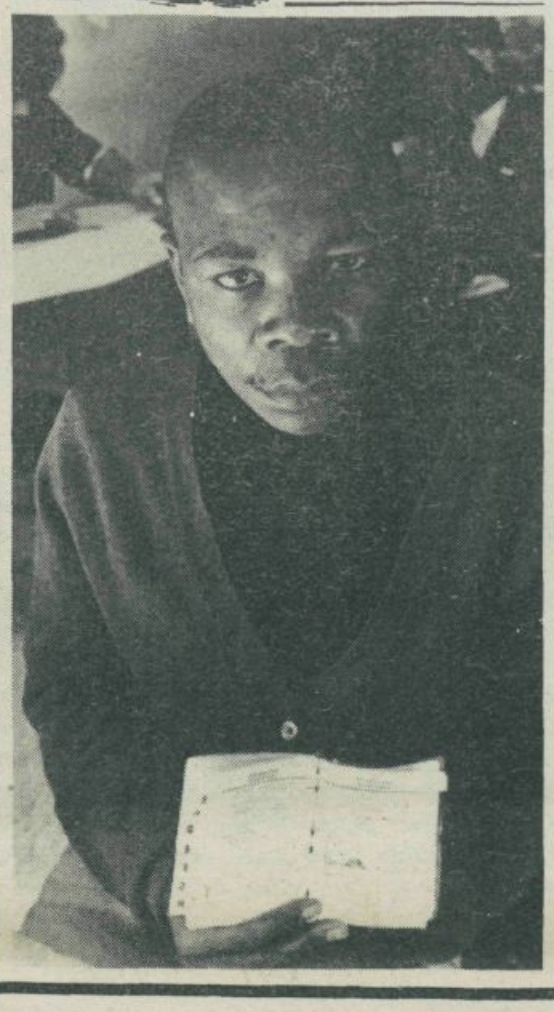

KOMUNISTI O SVOJEM (NE)DELU NA MEDICINSKI FAKULTETI

Na pobudo predsedstva CK ZKS je občinska konferenca ZKS Ljubljana Center imenovala delovno skupino in jo zadolžila, da pripravi gradivo za sklic skupne konference komunistov v Kliničnem centru, na Medicinski fakulteti, Onkološkem inštitutu in Zavodu za transfuzijo krvi. Ta delovna skupina je pripravila teze „za oceno dosedanjega delovanja in za usmeritev bodoče aktivnosti komunistov pri uveljavljanju samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov" v že omenjenih OZD, ter jih dne . . . . .1979 predložila v razpravo na skupni konferenci komunistov. V novinarskem zapisu s te konference se bomo, kolikor je to zaradi tesne povezanosti omenjenih OZD, omejili na probleme komunistov Medicinske fakultete, saj ti problemi zanimajo naše bralce, ki so povečini študentje.

Na začetku naj postrežemo z nekaj sicer suhoparnimi a zgovornimi statistikami, ki jih, kakor tudi vse druge podatke, povzemamo po gradivu, ki ga je ta skupna konferenca sprejela z manjšimi korekturami. Na Medicinski fakulteti je v ZK včlanjeno 11,7 % delavcev te fakultete in 14,5 % študentov. Po letu 1976 je v ZK na Medicinski fakulteti (MF) vstopilo le 6 delavcev in le 7 študentov, kar je milo rečeno, zelo malo. Delovna skupina je šla v svoji analizi še globlje in v njenih ugotovitvah si lahko poiščemo tudi razlago za te skromne podatke. Ugotovila je, da je združitev komunistov-študentov in delavcev MF v skupno osnovno organizacijo ZKS povzročila, da se je le-ta redko sestajala, pa tudi oddelki, ki so sestavljali to OO ZKS niso zaživeli saj je bil najbolj aktiven prav sekretariat. Zaradi tega je tudi jasno, da komunisti niso dovolj ali pa niso sodelovali pri obravnavanju aktualnih družbeno-ekonomskih in strokovnih vprašanj, pa čeprav je njihova (recimo temu fizična) prisotnost v samoupravnih in drugih organih precejšnja. To je pogojevalo tudi njihovo neangažiranost pri oblikovarju izobraževalnih programov, predvsem pa pomanjkljivo usmerjenost študentov k nalogam, ki jih čakajo. Tudi vodenje kadrovske politike je podrejeno slabi aktivnosti komunistov in ni slučajno, da so se v takih odnosih lahko rodile tendence po privatizaciji v izvajanju habilitacijskih postopkov.

Ugotovitev, ki jo je potrebno vsekakor najbolj poudariti je prav ta, ki govori o neprilagojenostih v snovanju in izvajanju izobraževalnih programov dejanskim potrebam prebivalstva in nalogam na področju zdravstva. Ugotovljeno je, in analize to potrjujejo, da kljub zagotovljenim dobrim življenskim in delovnim pogojem zdravniki, mladi zdravniki nočejo v kraje, kjer je stanje v zdravstvu sicer najbolj kritično. Zdravniki se; nasprotno, umikajo samostojnemu prevzemanju odgovornosti, in delajo raje v kliničnih in hospitalnih ustanovah. Vsekakor je očitno, da je vzrokov za to več in segajo tudi na relacijo odnosa razvoj-nerazvitost v našem republiškem ali državnem obsegu.

Druga pomembna ugotovitev je, da je družboslovno znanje diplomantov MF zelo pomankljivo, kar jim preprečuje vključevanje v razprave celo o lastnih problemih, problemih lastne stroke, delovne organizacije in zdravstva kot celote. Skratka obilica problemov, tudi takih, ki jih bodo morali komunisti rešiti v kratkem, ter jim posebno pozornost nameniti v javni razpravi o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju. Skupna konferenca je na koncu sprejela tri sklepe, ki omenijo osnovno usmeritev delovanja komunistov in sicer:

— da bodo najmanj mesec dni po tej konferenci sprejeti akcijski programi za uresničevanje dogovorjenih stališč; — da bodo od komunistov v samoupravnih organih in poslovodni sestavi TOZD in delovne organizacije terjale, da se zavzamejo za razčlenitev idejnopolitičnih stališč;

— da se bodo komunisti v organizacijah ZSS in ZSMS angažirali za izdelavo in izpeljavo programa politične aktivnosti

Na koncu naj povemo, da se je skupne seje konference ZK od 120 komunistov udeležilo le 43!!?

SOLEDADES

Jelka Budimirović

V februarju je v samozaložbi izšla pesniška zbirka Braneta Mozetiča: Soledades. Sestavljena je iz treh delov, pri tem sta prva dva izrazno, oblikovno in motivno-tematsko neenotna — nekakšen zbir ali izbor poezije, ki je nastala v daljšem časovnem terminu. Skupne poteze, ki le obstajajo so: besedne zveze so kratke, ločene s pikami (vendar ne vedno), ritma ni, rime ni . . . z ničemer ovirana igra besed.
Tretji del je formalno enoten, pa tudi skupne teme je laže zaslediti. Nastopita tudi rima in ritem.

Najbolj zanimiva pesem:

kje prebije jesen
se zavije v sen
da se zruši v pesem
spet oblak je plesen
vzdignil zdaj peresen
v barje carje sem

Univerzitetni svet je tudi podal soglasje k podelitvi naslova „zaslužni profesor" akademskemu slikarju in grafiku Božidarju Jakcu, rednemu profesorju akademije za likovno umetnost v pokoju in akademskemu slikarju in grafiku Francetu Miheliču, rednemu profesorju akademije za likovno umetnost v pokoju, ker sta imela največje zasluge za ustanovitev in uspešen razvoj akademije, dosegala izredne uspehe pri vzgojno-izobraževalnem in mentorskem delu, pomembno obogatila slovensko umetnost in prispevala k njeni utrditvi v slovenskem in jugoslovanskem kulturnem prostoru in njenemu prodoru v svet. Bila pa sta tudi umetniško angažirana borca naprednega pogleda na svet.

HN

NA SEJI UNIVERZITETNEGA SVETA

Na seji univerzitetnega sveta, 2. aprila 79 so delegati uporabnikov, izvajalcev in študentov glasovali ZA realizacijo srednjeročnega plana razvoja računalniškega sistema Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. S tem je ves proces izbora računalniškega sistema — strokovna komisija, izbrana v ta namen, je proučevala ponudbi dveh izvajalcev, in sicer projekt ameriške družbe DEC in Elektrotehne oz. CDC in Iskre — končno pripeljan do tiste točke, ko naj bi se začelo s čimprejšnjo izgradnjo samega računalniškega sistema in se s tem končno tudi zadrgnilo nanasitno žrelo sedanje brezkončne procedure, ki je dosedaj povzročila že veliko materialno škodo. Strokovna komisija je ocenila ponudbo Elektrotehne in DEC kot najugodnejšo.

Da bi razumeli, kaj je bil vzrok temu zavlačevanju, se moramo vrniti v leto 1974, ko se je začel postopek za izbor in priprave nanj. Osnutek srednjeročnega plana sta izdelala odbor in strokovni svet za računalništvo, ko sta predhodno imenovala posebno delovno skupino, ki je skušala dobiti vse potrebne informacije o potrebah in željah po opremljenosti vseh visokošolskih delovnih organizacij in instituta Jožef Stefan, ki je vključen v računalniški center Univerze, v srednjeročnem razdobju. Ko je univerzitetni svet aprila potrdil izdelani srednjeročni plan je imenoval organe za njegovo realizacijo: komisijo za izbor računalniškega sistema in za opravljanje razpisov ter komisijo za oceno in pregled finančnega elaborata.

S tem so bile izvedene vse priprave za začetek druge faze, to je za postopek realizacije. V juliju 1977 se je na objavljeni razpis prijavilo pet tujih računalniških podjetij: IBM, Control Data, DEK, Fudžicu in Junivak, ni pa bilo nobene ponudbe s strani domačih proizvajalcev. Pri izboru je komisija upoštevala dva kriterija, in sicer tehnološko in finančno plat sistema. Pod temi kriteriji je komisija ocenila kot najugodnejši sistem DEK, za katerega se je leta 1978 Univerzitetni svet tudi odločil. Svoje stališče k izbrani varianti sta izrazila tudi gospodarska zbornica Slovenije in Republiški komite za informacijski sistem in družbeno planiranje, obveščene pa so bile tudi Izobraževalna in Raziskovalna skupnost in druge. Zbrana stališča so nato predložili Republiškemu svetu za odnose s tujino, Samoupravna interesna skupnost za ekonomske odnose s tujino pa naj bi v lanskem letu tudi odobrila devizno kvoto, potrebno za realizacijo sistema. Do te stopnje je ves postopek tekel brez večjih zastojev, nakar pa se je popolnoma zaustavil z intervencijo „Iskre", ki je s programom poslanim preko telexa tik pred začetkom seje Univerzitetnega sveta zahtevala, da je pri realizaciji računalniškega sistema nujno potrebno upoštevati tudi domače proizvajalce. Tako je svet sprejel sklep, da je pred ponovno obravnavo potrebno zaprositi Gorenje Elektrotehno in Iskro, da predložijo svoje ponudbe.

Oba domača proizvajalca sta ponudila kot svoj proizvod tako imenovane koncentratorje, se pravi manjše sisteme. Centralni računalniški sistem, največji del opreme pa sta oba ponudila iz uvoza in sicer Iskra CDC 71 sistem, ki je star sistem in ga družba Control Data ne proizvaja več, Elektrotehna pa DEC-ov sistem, ki ga je svet že prej ocenil kot primernejši. Pokazalo se je, da je kombinacija uvožene in domače opreme bolj ekonomična, saj se bo dalo prihraniti precejšen del deviznih sredstev, ker bo oprema koncentratorjev, terminalov lahko plačana v dinarjih. Tako bomo namesto predvidenih 2,17 milijonov dolarjev porabili za projekt 1,3 mil. dolarjev, ostalo pa so dinarji.

Zadeva pa se je zopet zataknila, namreč, predlog, ki je bil dan na glasovanje ločeno po delegacijah ni bil sprejet, ker delegati delavcev in uporabnikov niso bili sklepčni, medtem, ko je študentska delegacija soglasno glasovala ZA. Za takšen primer, v katerem odločitve niso sprejeli delegati delavcev, študentov, in uporabnikov v enakem besedilu pa je po zakonu o visokem šolstvu predvidena izvedba postopka usklajevanja. V ta namen Univerzitetni svet imenuje šest člansko usklajevalno komisijo z nalogo, da pripravi vsklajen predlog za odločitev Univerzitetnega sveta, ki potem ponovno odloča o zadevi.

Usklajevalna komisija se je dogovorila, da v nobenem primeru ne bo razpravljala o podjetniških interesih, ampak bo izhajala iz načela koristnosti sistema, ki iz strokovnega, finančnega, pedagoškega in raziskovalnega vidika ustreza programskemu konceptu Univerze. Komisija je tako ugotovila, da računalniški sistem, ki ga je ponudila Elektrotehna v celoti pokriva vse zahteve, ki so zajete v razpisanih pogojih. To pomeni, da omogoča vse nivoje povezovanja računalnikov in terminalov in s tem tvori popolno distribuirano računalniško mrežo. Praktično: posel, ki se izvaja na enem od računalnikov v mreži med obdelavo lahko koristi programsko biblioteko ali podatkovno bazo locirano na drugem računalniku, ki je v tej mreži. Računalniški koncentratorji v ponudbi Elektrotehne, ki so bili ponujeni iz domače proizvodnje predstavljajo inteligentne komunikacijske kontrolerje, ki povezujejo terminale neposredno s centralnim računalnikom brez posredovanja operatorjev. Ponujena CCC-jeva in Iskrina oprema pa ne omogoča vzpostavitve ekvivalentne mreže.

Univerzitetna komisija je pri izboru sistema za potrebe univerzitetnega dela tudi upoštevala primerjalne teste sistemov, ki so bili opravljeni v evaluacijskem postopku za nabavo drugega računalnika v Republiškem računskem centru. V tem postopku je sodelovala tudi univerza s svojim predstavnikom iz RCU in med drugim so ugotovili naslednje:

— da je DEC 10 najučinkovitejši pri prenosu programske opreme, ker je njegov interaktivni „debugging" učinkovito sredstvo pri testiranju programov.
— da ima DEC 10 preprost kontrolni jezik, ki se ga je možno zelo hitro naučiti.
— da ima DEC 10 učinkovit tekst editov, ki je bil v veliko pomoč pri izvajanju primerjalnih testov.

Naslednje prednosti so še te, da izobraževalno in raziskovalno dejavnost, ki teče na programskih paketih razvitih na univerzah v tujini (Statistical Paskage for Social sciences, NAG, itd.) je možno prenesti na računalnik DEC 10, ne da bi to uporabniki sploh čutili in brez dodatnih stroškov.

Usklajevalna komisija je ocenila tudi finančno zahtevnost investicije in ugotovila, da računalniški sistem DEC in Elektrotehne stane 43.238.008 din, telekomunikacijska oprema 4.241.953, napajalne naprave pa 3.500.000 din, skupaj 54.000.961. V številkah to tudi pomeni, da je za približno 12,5 mil. ugodnejša od ponudbe CDC in Iskre in s tem ekonomsko utemeljen.

Tako je bil na šesti seji Univerzitetnega sveta končno izglasovan sklep, da realizacijo računalniškega sistema poverijo Elektrotehni, ki naj bi končala z delom do leta 1980, kakor je bilo predvideno z srednjeročnim planom razvoja univerze, kljub, upamo, opisanim zamudam.

HN

Univerzitetni svet je 2. aprila na svoji seji potrdil predlog Republiške konference SZDL Slovenije za rektorja rednega prof. dr. Slavka Hodžarja, dipl. ing. elektrotehnike, ki je najprej opravljal dolžnost prorektorja Univerze, v zadnjem letu pa je rektor Univerze.

Za prorektorje: so bili potrjeni redni prof. dr. Vincenc Čižman, dipl. ing. strojništva, prof. višje šole Franc Galič, prof. matematike. ter redni prof. dr. Levin Šobek, dipl. psiholog.

HN

HELENA NEIDHARDT

SEMINAR ZA ORGANIZATORJE JAVNE RAZPRAVE

Kakor smo vas že obvestili je bil dne 6., 7., in 8. 4. 1979 v Portorožu(?) seminar, ki ga je za organizatorje javne razprave o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju organizirala UK ZSMS Ljubljana. Program seminarja, ki ga je pripravila skupina za spremljanje javne razprave je obsegal naslednje sklepe, ki so jih skupine poslušale in o njih razpravljale ločeno:

Vzgoja in izobraževanje in „delo" (poskus zgodovinske opredelitve njunega odnosa), Vzroki za reformo in njene osnovne poteze, Reforma vzgoje in izobraževanja in visoko šolstvo (vprašanje marksističnega koncepta vzgoje in izobraževanja), Osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju;

Ker podrobnejšega poročila o poteku seminarja nismo uspeli pripraviti že za to številko Tribune vam bomo s temeljitejšimi informacijami postregli v naslednji številki. Do tedaj pa je dolžnost udeležencev seminarja, da seznanijo svoje članstvo z glavnimi problemi in, da organizirajo javno razpravo o osnutku. Z glavnimi in dodatnimi graditvi ste bili že seznanjeni z dopisom UK ZSMS.

ZNANSTVENA FANTASTIKA NA RAZSTAVI

Ob mednarodnem dnevu mladinske knjige (2. 4.) prireja Pionirska knjižnica razstavo SVET ZNANSTVENE FANTASTIKE, ki bo odprta od 2. do 14. aprila vsak delavnik od 9. do 18. ure v Pionirski knjižnici na Komenskega 9 v Ljubljani. Vabljeni!!

VSEM OO ZSMS

Dopisujte v Tribuno!
Obveščajte s Tribuno! Honoriramo!

VLOGA MLADIH RAZISKOVALCEV

Navdušujejo te temne pečine, kjer bradati alkimisti oživljajo še sveže skrivnosti stvarstva. Nova odkritja vabijo, ni ti pa do ZSMSiranja v KLUBIH ŠTUDENTOV – RAZISKOVALCEV?

Oglej si, kaj priporoča naš poskusar Samson: (vseh skrivnosti svojih uspehov ti močni ne bo zaupal, saj je ni Dalide, ki bi povedala, kje dobiti poskusne surovine).

1. PREDPOGOJI:

A) visok pritisk – a) notranji (2–3 kave)

b) zunanji (1.1 10^5 pascalov)

B) koncentracija – a) notranja (mirna roka)

b) zunanja (tiče se kislin, ki jih boš uporabljal)

2. POGOJI:

A) varno skrovište

B) dobre zveze pri „Kemo servisu"

3. POTREBŠČINE, (samo za bistre glave)

A) toluen – $C_6H_5CH_3$

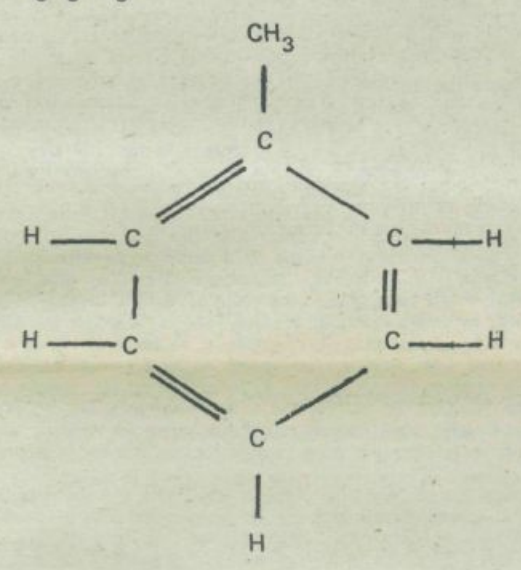

B) HNO koncentrirana dušikova kislina (kadeče sorte), ki disocira:

$HNO \rightleftarrows NO_2^+ + OH_-$

Če je dobre volje (primeren katalizator in mešalec), pa „posodi".

C) H_2SO_4, koncentrirana žveplena kislina – je katalizator, saj pobira nastajajočo vodo in tako varuje poizkus škodljive mokrote.

4. LOTIMO SE DELA:

Nabavimo 3 vitke ∼ (cm)

(epruvete in vanje zlivamo H_2SO_4, HNO_3 in vodo v naslednjih razmerjih:

EPRUVETA A: 3:1:1

EPRUVETA B: 3:1:0.5

EPRUVETA C: 2.5:1:0

Pogumni raziskovalci naj se lotijo variranja razmerij, saj mi mladostni spomini nikakor nočejo prišepniti številk, pri katerih je bil hec največji. Če pa spadaš med tiste najpogumnejše, se pa poizkusi v nalivanju vode v kislino. Tako sicer prideš na področje nekega čisto drugega poizkusa, katerega čar pa je, da ga v šolah močno odsvetujejo – tjakaj namreč le vsake kvatre enkrat zaide kakšen pogumen raziskovalec.

Odločil si se za našo preverjeno varianto? Kar. Vsebino najprej pošteno ohladi. Nato zagrabi pipeto (steklena zadeva različnih oblin z včrtanim merilom).

a) EPRUVETI A spipetiraj 0.5 prostorninskih delov toluena. Zamaši jo z special štoflcom in ko se znebiš 1. strahu, začni s polurnim tresenjem. (CO 500/minuto). Ko površje rahlo zarumeni in zavohlja po mandeljnih, je prvi uspeh za tabo.

Teoretiki, katerih preštevilnost ni le usoda marksizma trdijo, da si stresel reakcijo:

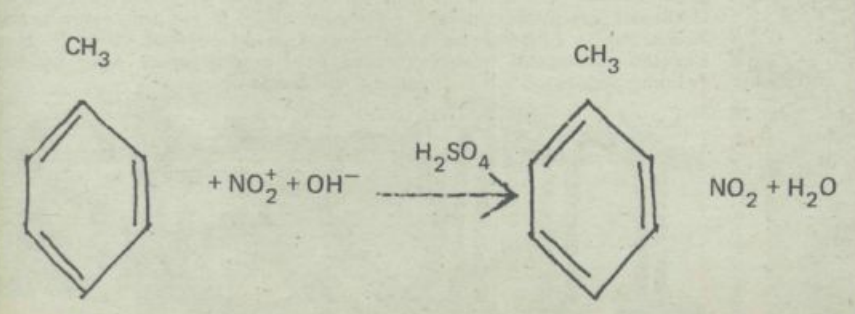

Rumeni del oddelimo od rodnega okolja. Nanj vlijemo vsebino epruvete B, prižgemo radio Študent in ponovimo tresočo avanturo. Merilo uspeha je to pot izrazitejša rumena barva

POVRŠJA, KI SO, MANJ ROMANTIČNO NARIŠEMO TAKOLE:

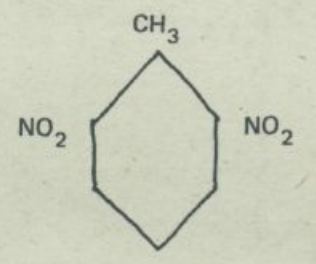

Dejanje ponovi še z EPRUVETO C, le da to pot, veselo – 10 h

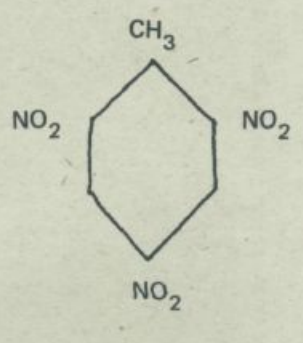

Epruveto prepustimo usodi, ki jo lepša rumena kristalna plast na njeni površini. Ti pa se odpravi na rum za pogum.

Pridobljeno sredstvo ob priliki združi z ne – delom katerega od zatiralcev delavskega razreda.

od do sos-

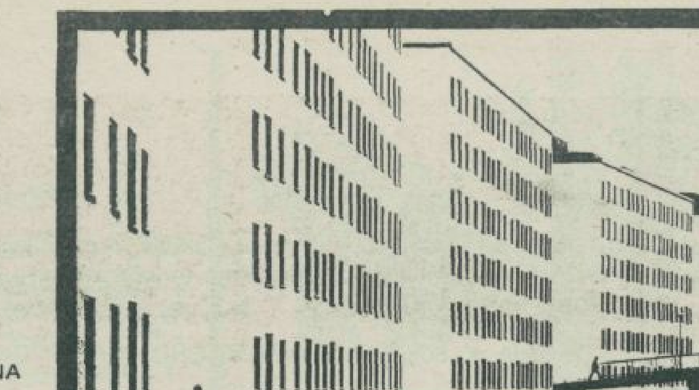

Remy Butler, Patrice Noisette

NOVA OBLIKA DRUŽBENEGA NADZORA: PERSONALIZIRANA STANOVANJSKA POMOČ

Reforma financiranja gradnje sproža precejšnje povišanje najemnin v novih zgradbah z družbenimi stanovanji in s stanovanji, ki se bolj ali manj ujemajo z zdajšnimi „podiranim sektorjem". Poleg tega naj bi upravnim organom dovolili povišati najemnine za „stara" stanovanja, zlasti v soseskah, zgrajenih med letom 1950 in 1965, da bi pridobili večja sredstva za vzdrževanje in obnovo svojega področja pa tudi zato, da bi povečali gmoto lastnega kapitala.

Takšnega povečanja najemnin pa ni mogoče izvesti brez določenega števila olajševalnih ukrepov. V nasprotnem primeru bi bilo tveganje strnjenega odpora najemnikov preveliko. To tveganje bi bilo toliko večje, ker je eden od stranskih smotrov povečanja najemnin večja konkurenčnost prodaje stanovanj v primerjavi z najemništvom. Dolgoročni namen odvračanja družin s povprečnimi ali celo relativno visokimi dohodki od tega, da bi še naprej ostale najemnice, je veliko zmanjšanje relativnega dela, ki ga zaseda najemni sektor na stanovanjskem trgu.

Barrovo poročilo ugotavlja: „Realne svobode izbiranja sploh ni, če je za gospodinjstva s šibkimi dohodki določena, dana ena sama kategorija stanovanj, ki je zanjo norme določila javna oblast. Sistem stanovanjske pomoči mora v nasprotju s tem omogočiti posameznikom, da zares izbirajo; razen te izbire bo nedvomno še dolgo časa funkcija njihovih dohodkov, toda ta razpon se mora tudi za najrevnejše nenehno večati."

Na ti dve prizadevanji lahko odgovorimo z naslednjimi argumenti: večjo plačilno zmožnost, ki naj bi jo imela gospodinjstva, lahko zagotovi zvečanje njihove kupne moči; večjo pravičnost najemnin lahko dosežemo s pomočjo resničnega sistema izenačevanj med različnimi kategorijami dohodkov.

Predlogi Barrove komisije so precej daleč od takih prizadevanj.

Zlasti je pomenljiva neka pripomba iz Barrovega poročila: „Zdajšnji načini plačevanja podpore so takšni, da gospodinjstvo te podpore v resnici ne občuti kot del najemnine ali mesečnega obroka za odplačevanje stanovanja, temveč bolj kot dodaten dohodek. Učinkovitost pomoči je potemtakem dosledno z gledišča stanovanjske politike majhna." Z drugimi besedami, oblast si želi strog nadzor nad tem, kako delavci uporabljajo dohodke, da bi se prepričala, ali res porabijo vsaj 20 do 30 % za stanovanje. To bi pomenilo v varstvu države podati najbolj fantastično jamstvo za pomen in rast trga, ki o njem kakšen ekonomski sektor sploh lahko sanja!

Prav to je eden izmed realnih motivov za ustanovitev personalizirane stanovanjske pomoči (A. P. L.), ki jo priporoča Barrova komisija. Ta pomoč naj bi imela več smotrov:

„Plačilna zmožnost najmanj preskrbljenih bi bila zagotovljena, ne da bi pri tem prišlo do situacijskih rent v prid bolje preskrbljenih gospodinjstev.

Ker bi personalizirana stanovanjska pomoč bila zvezana z gospodinjstvom, ne pa s stanovanjem (.....), bi vrhu tega ne drobila produkcije in bi odpirala pot k enotnemu stanovanjskemu trgu.

Vendar pa moramo zagotoviti, da bomo tako dodeljeno pomoč vsakokrat, ko je mogoče, plačevali upravnim organizmom."

Ta personalizirana pomoč naj bi dolgoročno nadomestila zdajšnje sisteme stanovanjske podpore. Lepi primeri dokazujejo družbeni značaj reforme, ki naj bi ljudem s širokimi dohodki omogočila, da pridejo do najbolj kakovostnih stanovanj.

Toda obenem je nakazano, da ne bi bilo „razumno", če bi si gospodinjstvo, ki zasluži 2000 F na mesec, izbralo stanovanje, ki bi bila njegova najemnina (z obremenitvami) okrog 1000 F: „Ali bi bilo razumno, če bi gospodinjstvu dodelili veliko vstoto (na primer 700 F) personalizirane pomoči, če bi obstajalo tveganje najemnine? " 1000 F pa je ravnovesna najemnina za stanovanje, ki ustreza zdajšnjim H.L.M. s štirimi sobami, zgrajeno po novem priporočenem sistemu financiranja z vsemi obremenitvami vred. Daleč smo od tega, da bi „omogočili posamezniku kar najširšo izbiro."

Celota dispozicij, ki jih predvideva Barrova reforma, je seveda bolj kompleksna od sinteze, ki smo jo tukaj naredili. Toda ta sinteza je dovolj, da razkrijemo njene cilje.

A. P. L. je nujno dopolnilo reforme financiranja gradnje in zagotovlja uresničitev njenih ekonomskih ciljev, ki smo jih že opisali: sprostitev" najemnin in s tem profit prodajalcev in upravnih organizmov, zasebnih ali javnih; omejitev najemnega sektorja na najmanj premožno prebivalstvo in spodbujanje drugih h kupovanju (predviden je nov sistem pomoči za olajševanje nakupa stanovanj za družine s povprečnimi dohodki); favoriziranje arhitekturne in tehnične „inovacije", se pravi, uporabe najmodernejših tehnologij, ki so posebno rentabilne (inovacijski profit); favoriziranja organiziranja produkcije okrog močnih skoncentriranih finančnih enot; jamstvo za plačilno zmožne, na državne stroške zagotovljeno povpraševanje po stanovanjih z višjimi cenami.

Toda tem ekonomskim projektom se pridružuje uresničevanje družbenih smotrov, ki so ljubi vladajočemu razredu: vzdrževanje družbene segregacije najbolj izkoriščanih plasti prebivalstva (podproletariat, priseljenci...), toda v okviru manjših enot, kot so bile soseske; pospeševanje integracije drobne buržoazije in višjih slojev delavskega razreda z ideologijo vladajočega razreda; krepitev družbenega nadzora.

Posvetimo se temu zadnjemu smotru! Povedali smo že, kako se izraža v prostoru. Razširitev sistema A.P.L. bi omogočila okrepitev tega nadzora s pomočjo pretanjenega ocenjevanja dohodkov vsakega gospodinjstva in s pomočjo absolutne odvisnosti družin od javne oblasti, ki bo namesto njih upravljala z delom njihovega proračuna: s tistim delom, ki je namenjen stanovanju.

Francoz, ki o njem sanjari Raymond Barre, je delavec, ki stanuje v stanovanju, „presegajočem njegova sredstva". A.P.L. bo pokrila del razlike, toda za natančnost izračunavanja njene višine je potreben nenehen in strog nadzor nad dohodki družine. Ker bo to postala izključna pomoč, bo takšna, zunaj katere bo dostop do stanovanja – ki bo „zunaj sredstev" – nemožen. Večini delavcev bo odvzeto upravljanje s skoraj 30 % proračuna. Lahko si predstavljamo, kako brez težav bo sankcionirano obnašanje „slabih najemnikov", čez katere se grenko pritožujejo tolikeri organizmi H.L.M.

Slika, ki jo slikamo, ni mrakobna zato, ker nas to veseli. Četudi bodo za uresničitev Barrove reforme v vsem obsegu potrebna dolga leta, čeprav upamo, da jo bo odgovor ljudstva onemogočil, pa vendarle ne smemo podcenjevati nevarnosti, ki jo pomeni. Že danes in brez vednosti vseh se namreč uveljavljajo elementi takega nadzora. Leta 1977 je začela prefektura Sine–Maritime ustanavljati osrednjo kartoteko, v katero naj bi uvrstila vse stanovanjske zahteve in odločbe, realizirane pri vseh in po vseh upraviteljih v departmaju, ne glede na to, ali so javni ali zasebni. Ker je kartoteka odprta za te upravitelje, ne bo samo omogočala, da takoj posredujejo pri vsaki družini, ki bi istočasno predložila več zahtev,[7] temveč da lahko vsako družino zasledujejo od stanovanja do stanovanja, zlasti „slabe plačnike" (po vrsti, kakor jih izseljujejo). Že danes javni organizmi diskretno prenašajo na zasebne družbe seznam „premožnih" najemnikov, ki bi jih lahko zanimali kot odjemalci, ki so vredni „personalizirane" reklame.

S podobnimi nameni kot „stanovanjske kartoteke" proučujejo na različnih prefekturah tudi „zaposlitvene kartoteke".

Posreden družbeni nadzor, ki poteka prek zaposlitve, prek stanovanja, prek potrošnje, oblasti ni več dovolj. Potrebuje stalen nadzor nad položajem vsakega delavca. Pod pregrinjalom „družbene pravičnosti" in „analize potreb prebivalstva" se uveljavlja prav družba a la Big Brother.[8]

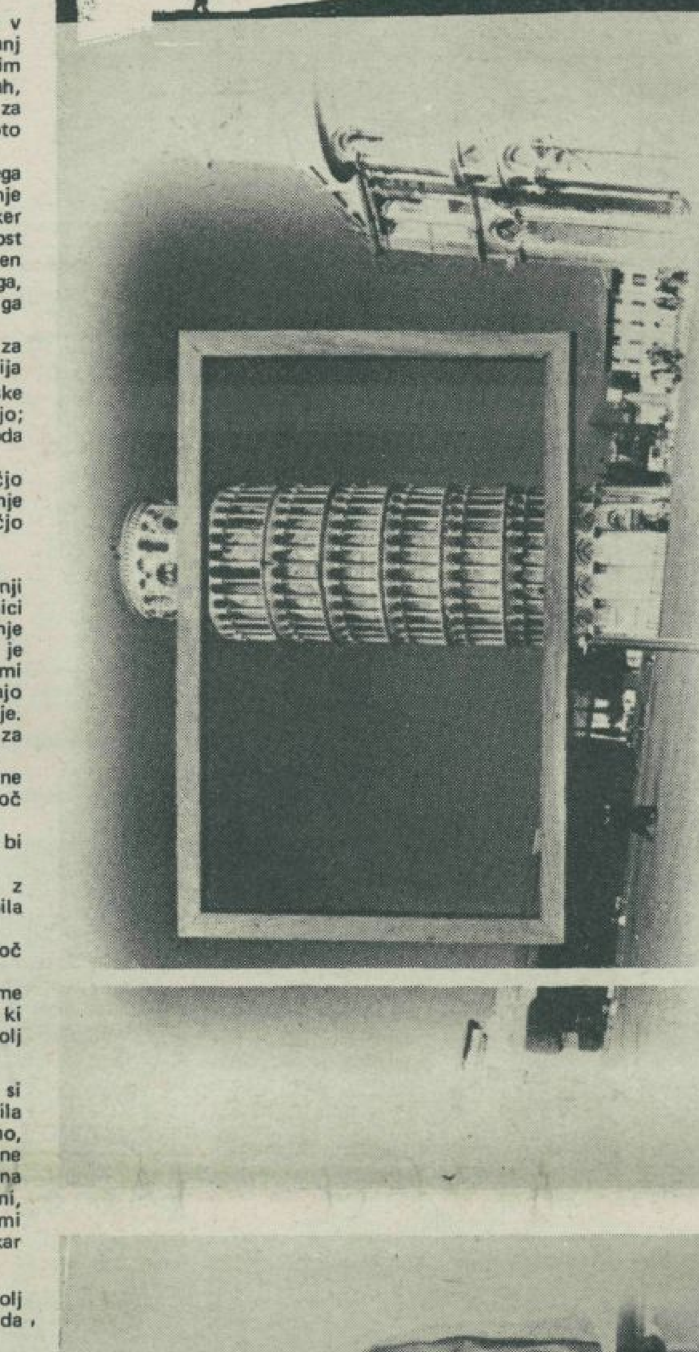

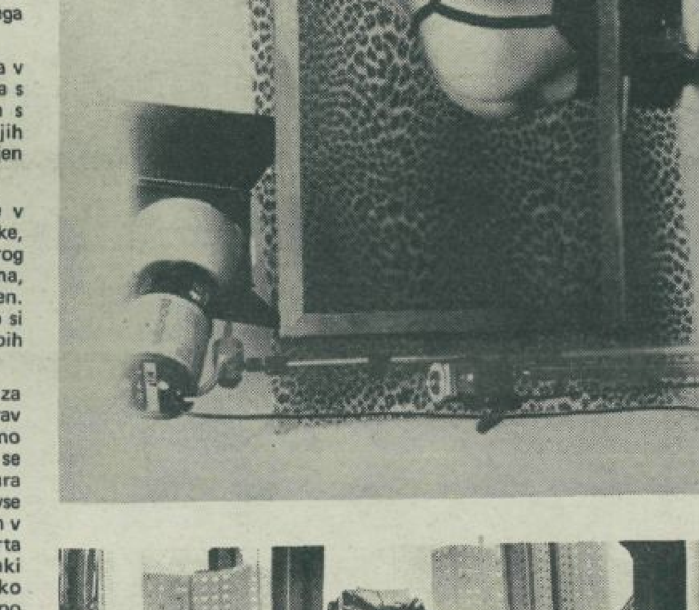

III. Buržoazni nadzor in ljudsko prilaščanje

1. Ljudsko prilašanje prostora

Proučevanje kapitalističnega stanovanja v Franciji smo se morali lotiti, da bi bolje razumeli in interpretirali aktualne boje na fronti prostora. Ti boji začrtujejo pomemben zgodovinski tok: ljudsko prilaščanje prostora. Ti boji so neposreden odgovor na buržoazni nadzor v njegovem sodobnem utelešenju.

Zdaj ne moremo oceniti vseh akcij, ki so bile izvršene z namenom, da bi si „prilastili" del prostora. Za zgled lahko rabijo nekatere, ki so dovolj pomembne in ki imajo simbolno vrednost ali pa so dovolj popularizirane. Vsekakor so vredne, da jih opišemo, že zato, da obogatimo kolektivni spomin in zato, da – če je možno – opredelimo nove strategije bojev na fronti prostora.

I. Pravica do stanovanja

Zgled italijanskih bojev iz let 1971–1974

„Rdeči teden" v Rimu, zadnji teden v aprilu 1971 je zgled, kako so brezdomci in prebivalci slabih stanovanj množično zasedli stanovanja. Ta način, ki se je Rimu širil kot oljni madež in je doživel pravi razcvet v Milanu, kjer se še danes nadaljuje, se je razlegal kot geslo zunajparlamentarne levice, uporabljali pa so ga po vsej Italiji vse do Syracuse, kjer je januarja 1971 120 družin zasedlo najemniška stanovanja v blokih.

Neki tekst iz Lotta continua (marec 1971) razlaga, zakaj in kako je prišlo do teh zasedb:

„Zakaj zasedamo hiše? Prvič zato, ker nam pripadajo in ker jih potrebujemo. Gospodarji so nam jih ukradli. Imajo neznansko bogastvo, ki smo ga napravili mi. Mesta obstajajo in naraščajo zato, ker so se milijoni proletarcev izselili, mnogo žrtvovali, živeli v bednih življenjskih razmerah in odhajali, da jih ekploatirajo, tja, kjer so se gospodarji odločili, da bodo dali graditi tovarne in postaviti gradbišča.

Največje hiše uporabljamo za to, da se v velikem številu združujemo, ulice in četrti za to, da skupaj z otroki, z ženskami, z vsemi manifestiramo. Kavarne uporabljamo za to, da se proletarci, študentje in bojevniki med seboj srečujemo. Gospodarjem in malim šefom, ki mislijo, da vedrijo in oblačijo v naših četrtih, vlivamo spoštovanje s tem, da jih na skupščinah, z lepaki in na tisoč drugih načinov javno obsojamo."

Zasedbeno gibanje je očitno izbruhnilo v četrti Casalbruciato, kjer se je kakih trideset družin „vselilo" v skoraj dokončana stanovanja. V enem tednu se je gibanje kljub temu, da so stranke levice pozivale k miru, razširilo na skoraj 700 stanovanj v četrti Casalbruciato in v četrti Centocelle.

Že naslednji dan sledi zgledu prvih trideset družin na stotine drugih in okupirajo hiše v via Angeli (400 stanovanj). V ponedeljek, 29. aprila razpravljajo z zasedbeniki zidarji, ki opravljajo na poslopjih zaključna dela: pridružijo se jim; gibanje se okrepi in seže v sosednje ulice. Po neuspešnih „posredovanjih" P.C.I. in P.S.I.U.P. je soočenje s silami reda neogibno. Policija je potrebovala dva dni, da je izpraznila poslopja; dva dni, v katerih je izbruhnilo novo zasedbeno *gibanje v četrti Centocelle*, v ulici Carpineto Romano; začelo se je z vselitvijo petdesetih družin.

Popularizacija, ki jo je opravila skrajna levica (Lotta Continua, Potere operaio itn.), je zagotovila močno razširjanje idej rimskega „rdečega tedna". Tako je v Milanu v začetku junija 1971 prišlo do zasedbe via Tibaldi. Skoraj vsi zasedbeniki so južnjaki, delavci pri Pirelliju, gradbeni delavci ali brezposelni. V Vii Tebaldi se je nastanilo okrog 360 oseb.

Po trdih spopadih s policijo je ulica Tebaldi prizadela vse. Oblast je zaradi bojazni, da bi se boj razširil, pohitela in še pred 31. julijem našla rešit. Mesto dodeli 200 ljudskih stanovanj ne le 60 zasedbeniškim družinam temveč še drugim 140 družinam, ki so čakale na stanovanje. Vsaka družina je prejela 100.000 lir ob vselitvi v ta stanovanja. Ni več jim treba dajati nikakršne kavcije, tudi ne treh mesečnih najemnin vnaprej. Vse izselitve, ki so v teku, in izterjevanja najemnin je mesto ustavilo, vse prijete osebe so spustili.

Med zasedbo se je v ulici Tebaldi uveljavila določena oblika življenja v *skupnosti: ustanovili so jasli, ki jih kolektivno vodijo družinske matere*, ustanovili so rdeči dispanzer s študenti medicine itn.

Tako kot v Rimu so tudi to gibanje začeli in vodili delavci sami. Prvi cilji tega boja so pridobitev dostojnega stanovanja v dostojnih okoliščinah, toda cilji kmalu presežejo to perečo nujnost in dobe širše razsežnosti političnega boja. Njegove rezultate razčlenjuje Lotta continua takole:

„Delavci zasedbeniki so se med zasedbo znali organizirati, znali so preiti od tovarniške organizacije k splošni organizaciji; vedeli so, da zagotavlja pogoje za zmagovit boj popularizacija tega boja, njegova posplošitev. Proletarska domiselnost jim je dala sredstva, da svojega boja niso omejili na ulico Tibaldi, našli so nove načine interveniranja, se vsak trenutek odločali o primernosti kakšnega blokiranja ulice, manifestacije, splošnih skupščin, o primernosti letakov ali akcije zoper županstvo."

Zasedbeno gibanje se v Italiji poslej nadaljuje, zlasti v Milanu. Leta 1974 je aprila 360 oseb zasedlo vio Karl-Marx, junija 280 oseb vio Cilea, novembra pa 180 oseb via Famagosta.

Ta tok je nastal s splošno najemninsko stavko, ki so jo začeli 5. julija 1969 zoper povišanja in izselitve; nosilci so bili prebivalci slabih stanovanj, brezdomci. Zahtevala je aplikacijo zakona iz 10. aprila 1962, pozneje pa zakona iz 22. novembra 1971[1], ki je bil sad zasedb iz istega leta.

Na enak način so v povojnih letih nasilno vseljeni ljudje v Marseillu, Angersu, Rouenu, Parizu in Strassbourgu zahtevali uporabo odloka iz 19. oktobra 1945, ki je določal pravico do rekvizicije praznih stanovanj. Ti boji so neposreden nasledek nujne potrebe po stanovanju. Zdajšnja Italija doživlja, tako kot je Francija v letih 1945–1950, hudo stanovanjsko krizo: leta 1971 je 10 % brezdomcev na severu, 28 % pa na jugu. Pojem pravice do stanovanja je globoko zasidran v zgodovini vladanega razreda. Od konca XIX. stoletja nastajajo bojne organizacije na to temo: zbor protilastnikov ali najemninska in zakupninska stavčna liga, ki je leta 1911 postala sindikalna zveza delavskih in uslužbenskih najemnikov. Leta 1923 je 100.000 Parižanov defiliralo po Champs–Elysees, da bi doseglo uredbo o najemninah. Leta 1953 je z gibanjem očeta Pierra prišlo do zadnjih velikih zasedb v Franciji: v Parizu je več sto družin brez zavetja vdrlo v prazna stanovanja. Gibanje je ugasnilo; kmalu ga je zadušilo priložnostno in kratkotrajno usmiljenje. Odtlej je v Franciji prišlo le do nekaj najemninskih stavk, kakršne so bile v Nantesu ali v Triolu v Lillu. Saj, kot pravi Engels: „Vzrok, da se o tej stanovanjski krizi toliko govori, je v tem, da ni omejena na delavski razred temveč zadeva v enaki meri drobno buržoazijo." Danes v Franciji ne govore o stanovanjski krizi, ker za drobno buržoazijo ni tveganja, da bi ostala brez zatočišča.

II. Četrtni boji

Obstaja tok ljudskega prilaščanja, ki močno presega ozki okvir potrebe po stanovanju, saj se loteva zasebnega prostora ter zahteva družbeno uporabo bivališča, okrog katerega je zasidran ljudski spomin. Ta tok na dva načina nasprotuje zdajšnji politiki kapitalističnega prostora: nasprotuje temu, da bi buržoazija znova zavzela urbana središča, nasprotuje pa tudi funkciji družbene integracije sodobnega stanovanja. Ta tok ljudskega prilaščanja se uresničuje na mnogo načinov: takšna je v Franciji zasedba ulice Jacquier leta 1972 in nedavno boj prebivalcev četrti Alma–Gare v Roubaixu, prebivalcev Maraisa v Parizu; v tujini je tak presenetljiv primer Niewmarskt v Amsterdamu, ki je bil zaseden od 1970 do 1975. Tukaj ne moremo obravnavati mnogih primerov, ki se pojavljajo vsak dan,[2] posvetili se bomo dogodkom v ulici Jacquier in v Niewmarktu.

Zasedba številke 17 v ulici Jacquier je stičišče, ki povezuje ta tok z onim, ki smo ga analizirali prej. Gibanje opisujemo na podlagi pripovedi bojnega komiteja zasedbenikov:

Armanda (63 let), vojnega invalida, nekdanjega zidarja, so z ženo Andree (53 let) izgnali iz stanovanja. Poslopje na številki 17 v ulici Jacquier je prazno že osem mesecev. V kleti je docela nova ogrevalna naprava, ki ogreva vse poslopje in ga oskrbuje s toplo vodo. Lastnik je dal hišo, preden jo je prodal Semirep (Societe d' economie mixte de renovation du quartier Plaisance), od znotraj obnoviti, da bi dosegel večje ugodnosti. Stanovanja so potemtakem kar najbolj primerna za bivanje. Manjka samo še pohištvo.

V soboto, 12. februarja 1972 so s pomočjo Rdeče pomoči (14. okrožje) Armand, Andree in Yolande (72 let), njuna prijateljica, zasedli stanovanje v prvem nadstropju. Tja so prinesli tisto malo pohištva, kar jim ga je ostalo. Podpora soseščine je bila takoj učinkovita: pognali so ogrevalno napravo, takoj so prinesli obleko in živež v znamenje solidarnosti z novimi zasedbeniki.

V nedeljo, 13. februarja je pred vrati policija, ki poskuša zastrašiti tri starčke. Semirep, ki jo je opozorila policija, se umakne pred podporo četrti, se sprijazni, da ostane Armand za zdaj tam in za pozneje obljubi pogajanja. Toda popularizacija te zasedbe povzroči, da pridejo mnogi ljudje iz kleti in brlogov, v katere so natlačeni, ter pridejo tja, da tudi oni uresničijo pravico do dostojnega stanovanja.

Naslednji teden prihajajo številni novi zasedbeniki in njihovi otroci, se vseljujejo in se tako otresejo težkih razmer brezdomcev ali stanovalćev hotelov.

Na koncu februarja je poslopje polno. Hiša se začenja organizirati. Iz četrti prihajajo številni ljudje in izražajo akciji podporo. Solidarnost manifestirajo tako, da prinašajo mize, stole, žimnice, obleko, odeje, hrano. V poslopje se je vrnilo življenje. Vsi so se seznanili, razpravljajo, nenehno pretresajo probleme, ki so bili dotlej pridržani za strokovnjake. V tem boju postane vsaka eksistenca politična.

Semirep, lastnica poslopja, se pomuja in ponudi Armandu, Andree in Yolandi stanovanje v 14. okrožju za 50 F na mesec pod pogojem, da se drugi zasedbeniki izselijo. Armand se spričo tega izsiljevanja razjezi in izsiljevalca pospremi do vrat.

Spričo odločenosti bojnega komiteja zasedbenikov in četrtnega podpornega komiteja pride do verbalnih obljub za druga stanovanja. Toda dva dni pozneje vdre policija z orožjem v roki z goljufivim izgovorom, da išče avtomobilskega tatu...

S pomočjo prebivalstva organizirajo ob rojstvu nekega otroka ljudsko praznovanje. Tudi tedaj se prikaže policija.

Polagoma mine evforično obdobje. Zaradi ponovnih groženj s posredovanjem policije večina zasedbenikov razen Armanda in dveh drugih popusti na pogajanjih. Na Semirep se odpravi delegacija; tam se ton zviša, toda družba ostane na svojem stališču: Armandu bodo dodelili stanovanje šele tedaj, ko bo številka 17 popolnoma prazna.

Na zakonodajni ravni je dosežena klavrna zmaga: sodišče je zasedbenikom iz drugega vala odobrilo odlog do 1. septembra.

Napol spontano gibanje iz ulice Jacyuier številka 17 se je srečalo s številnimi problemi tako na materialni kot na ideološki ravni. Potrebno je, da akterji pridejo v položaj, iz katerega ni mogoče nazaj, da se spuste v boj, ki je v nasprotju z vsakim uveljavljenim političnim diskurzom.

Boj holandskih nasilnih vseljencev, ki je sicer prav toliko sad ideološkega reda kot v primeru ulice Jacquier, pa se dogaja v docela drugačnem okviru. Ulica Jacquier in Rdeča pomoč sta izšli iz preloma leta 1968; v Niewmarktu pa gibanje „provo" iz let 1965–1966 pomeni zvezo z institucijo, v tem primeru z reformistično mestno upravo v Amsterdamu.

Niewmarket je nekdanji židovski geto, ki je zelo blizu središču Amsterdama. Takoj po vojni je bila ta četrt prazna in razdejana; namenjena je bila rušenju, kar naj bi omogočilo speljavo bodočega metroja, ki naj bi povezoval središče (postajo) s periferijskimi obroči in z novim psevdomestom Belmeerom.

Leta 1970 se je tristo nasilnih vseljencev postopoma nastanilo v Niewmarktu. Liberalizem krajevnih oblasti se je vznemiril zaradi razmaha samoobnove, ki so se je lotili novi prebivalci. Mestni svet, v katerem je sedel tudi neki nekdanji provo, je odobril posojilo za pleskanje, da bi izboljšali videz četrti; vseljenci so ga izrabili, da so prepleskali zatrepe ter nanje narisali obrise podrtih hiš in pesmi odpornikov iz druge svetovne vojne; tako so povezali dejstvo, da poslovna buržoazija spet osvaja središče, in nemško okupacijo, ki je bila v Amsterdamu še posebej gnusna.

Čeprav se temu izogibajo, postavijo zasedbeniki na noge pravo organizacijo. Vse aspekte življenja upravljajo na avtonomen način: s prispevkom okrog 20 frankov na osebo in in na teden nastane skupna blagajna za plačevanje popravila hiš. Ustanovijo mizarsko delavnico. Ustanovijo otroški vrtec z učiteljico, ki jo plačuje skupnost. Vsak dan nalepijo stenski časopis, tiskajo tednik. Urede javne prostore, vrtove, postavijo majhen živalski vrt za otroke.

Na uradni ravni se boj organizira okrog protiprojekta, ki spreminja traso metroja in obenem podaja celoten načrt za promet v Amsterdamu, ki ga izdela mnogodisciplinarna skupina. Na ravni obrambe sprejmejo delavce, ki prihajajo podirat stare hiše, z metanjem kamenja in strešnikov. Protivstajna policija, ki se je leta 1966 spopadla s provoji, se je spet prikazala, da bi zaščitila rušitelje, ki prihajajo včasih ob petih zjutraj podirat drevesa. Vseljenci izdelajo alarmni sistem, ga napeljejo v vsako hišo, to pa jim omogoča, da v nekaj trenutkih mobilizirajo vse. Imajo tudi piratski radio, Radio Mokum, ki jim omogoča, da o svojem boju obveščajo vse mesto.

Od velike noči do junija 1975 se silam reda reformistične mestne uprave posreči, da v spopadih, ki dosežejo stopnjo nasilja, ki je redka v tem strpnem mestu, „očistijo četrt" in da nadomeste vrtove, šole in srečevališča z razvalinami, ki jih obdaja mrežasta ograja. Toda po pripovedovanju Amsterdamčanov duh Niewmarkta s simbolom svojeglave koze ni mrtev ter se konkretizira v mnogih ljudskih četrtih mesta.

Zahteva, naj ostanejo v četrti v imenu ljudskega spomina, ki ga tvorijo prebivalci četrti, je konstanta četrtnih komitejev. Logika obnove–izseljevanja, ki je tako dobro opredeljena v knjigi H.Coinga o 13. okrožju v Parizu, poslej ni več nikakršna skrivnost za prebivalce starih središč. Po zgledu vlad, ki kritizirajo soseske, odklanjajo preselitev v primestja in zahtevajo lastništvo svoje četrti, solidarnost in raznolikost. Običajna shema izseljevanja namreč sistematično vodi v segregacijo: stare v zavetišča ali v „foyers–soleil", one, ki niso zmožni plačevati, v prehodna mesta, mlade in priseljence v domove za samske delavce. Ta prisilna bivališča energično odklanjajo komiteji prebivalcev v Alma-Gare v Roubaixu, v Croix-russe v Lyonu, v Maraisu v Parizu in drugje; tam se rojeva dejavna kritika pojma napredka in udobja. To udobje je alibi za normalizacijo, ki sili nekatere, da se odločijo za mrzlo vodo v starem stanovanju v središču mesta in zoper raj v dvosobnem stanovanju v daljnjem primestju. Ta obnova četrtnega duha, bi se utegnila zdeti nazadnjaška, če se ne bi pojavljala kot dejavna zahteva po ljudskem prostoru, ki ga špekulacija skuša odvzeti v njem živečim prebivalcem.

7. Vemo, da je to za mnoge edino upanje, da bodo našli dostojno stanovanje v sprejemljivem času. 8. Diktator v letu 1984 iz 1884 iz Orwellovega romana. 1. Pri glasovanju za ta zakon se je P.C.I. vzdržala, kar je povzročilo določen prelom s prebivalci na tem področju. 2. Za več informacij o tej temi glej revijo Place, peuple, espace, pouvoir, zlasti številke 2, 3 in 5.

(se nadaljuje)

prevedel Braco Rotar

delavskega mesta eske

Pogovor z bivšo „Črno baretko" Nadaljevanje

Fort Sherman, Fort Clyton ter Albrook–bazo zračnih sil.

To so bili prvi koraki načrta, ki je bil trasiran na „dolge proge" in ki je po eni strani vzpostavil tehnično odvisnost teh dežel od ZDA, po drugi strani pa izpopolnjeval nujno potrebno ideološko indoktrinacijo, brez katere bi si bilo težko zamisliti osnovni cilj: delovati ne samo kot branilec investicij velikih severnoameriških kompanij v teh deželah. Ti obiski so se prekinili ob zmagi zaveznikov leta 1945, ter se ponovno vzpostavili leta 1949, ko je bila sprejeta odločitev, da se morajo latinskoameriške vojske pripraviti ne na konfrontacijo z zunanjim sovražnikom, ki bi skušal ogrožati neodvisnost njihovih dežel, temveč na vzdrževanje notranje stabilnosti in varnosti. Osnove te politike hladne vojne so bile vključene v sporazum iz Ria (Pacto de Rio) iz leta 1951, ki je bil osnova za Zvezo za vojaško pomoč ter bilateralne odnose znotraj te zveze, ki so bili podpisani med leti 1952-55. Programi „reda in notranje varnosti" so se okrepili leta 1961, soočeni z zmagovito kubansko revolucijo, ki je predstavljala neposredni izziv imperialističnim pretenzijam. Po sramotno propadli invaziji plačancev na obalah kubanske Playe Giron se je okrepila „antikomunistična inštrukcija" in leto dni kasneje je tedanji vrhovni komandant južnega poveljstva izjavil, da „če hočemo doseči uspehe pri urjenju FMT–kadra, tedaj mora biti osnovni cilj teh tečajev antikomunistična indoktrinacija in mora imeti najvišjo prednost".

Latinskoameriške vojske so od tedaj morale izpolnjevati jasno začrtane naloge svojih spretnih gospodarjev iz Pentagona: zagotoviti „red in notranjo stabilnost" v deželah, ki so jim vladali Washingtovi prijatelji, pa čeprav so bile to fašistične diktature; predvsem pa so morali preprečiti kakršno koli „nevtralno" pozicijo pod dežnikom hladne vojne.

Že leta 1962, je bilo v osmo skupino specialnih enot (zelene baretke) v bazi Fort Gulick dodeljenih 800 mož. V naslednjih štirih letih je več kot 80 „gibljivih enot" zelenih baretk imelo več kot 55 tisoč ur protigverilskih inštrukcij v 17 deželah Latinske Amerike. Leta 1964 so izvedli skupne vojaške manevre zračnih, pomorskih in kopenskih sil skupaj z petimi latinskoameriškimi deželami. Cilj manevrov: protiuporniška taktika bojevanja.

Toda početje teh gibljivih ekip, nepoznano prebivalcem dežel, v katerih se je dogajalo, je samo eden izmed načinov, ki jih uporablja Pentagon. Največji center za urjenje in protiuporniško taktiko je najbolj poznana vojaška enota Fort Gulick, imenovana – po nekem severnoameriškem avtorju – šola za državne udare, kot jo nazivajo tudi latinskoameriški oficirji. Tu se namreč izpopolnjuje oficirski kader, ki bi bil ob potrebnem trenutku sposoben izvesti državni udar, če bi to ustrezalo interesom Združenih držav.

Pred letom 1949 je Center za urjenje latinskoameriške soldateske v Fort Amodoru skrbel za administrativne posle v zvezi s prisotnostjo FMT–kadra iz Latinske Amerike, ki je v precejšnjem številu prejemal inštrukcije v različnih institucijah cone Panamskega prekopa. Leta 1949 je bila ustanovljena ameriška šola (Escuela de las Americas), ki je tečaje v angleškem jeziku odpravila leta 1956. Naziv šole, poznane tudi pod šifro USARS, je bil sprejet l. 1963. V osnovnih dokumentih ob ustanovitvi šole je bila predpostavka: USARS nudi latinskoameriškemu militarističnemu osebju tako urjenje, ki dviguje sposobnost in prispeva k notranji varnosti njegove dežele. Danes se je spremenila v osnovni center za urjenje protiuporniških enot v Latinski Ameriki; to je obenem edina vojaška enota Združenih držav, ki ima izključno latinskoameriško osebje. Profesorji so večinoma severnoameriški državljani mehiškega, portoriškega ali kubanskega porekla (slednji so praviloma kontrarevolucionarni ubežniki), razen „povabljenih profesorjev", ki se jih je izbralo med najboljšimi. Januarja leta 1974 je USARSA praznovala diplomanta s številko 30.000.

Tečaji imajo poudarek na specializaciji obveščevalnih operacij, tehniki spraševanja, aktivnosti med civilnim prebivalstvom, bojevanju v džungli in sistematičnem vcepljanju protikomunistične ideologije. Ob začetkih gverilskega bojevanja v urbanih sredinah na celotnem kontinentu so se organizirali novi tečaji o tej aktivnosti upornikov; zakriti so pod imenom „tehnike za raziskovanje kriminalne dejavnosti". Vaje in praktični del tečajev vključuje selekcijo vohljačev, infiltriranih v sindikate, pa vse do obrambnih mehanizmov visokih vojaških osebnosti zoper atentate, podtaknjen eksploziv itd. Obstajajo nekateri tečaji o tehničnih „spretnostih", ki seveda praviloma vključujejo politično indoktrinacijo, toda na splošno je približno 70 % ur teh tečajev posvečenih temam o „notranji varnosti".

Do marca leta 1973 je skozi tečaje USARSA šlo 1261 čilskih militaristov. In da si lažje ustvarimo sliko, nam služijo naslednji podatki: 564 Argentincev, 647 Urugvajcev, 340 Brazilcev in 844 Paragvajcev. Po mnenju bivšega državnega sekretarja za obrambo ZDA, Melvin Lianda, ti programi predstavljajo „poseben dodatek" severnoameriške vojaške strategije: „Pomagati poceni, s čim manjšo vpadljivostjo v očeh javnosti, tim. taktika „low profile", ter dvigati sposobnost lokalnih vojaških sil s ciljem uničiti gverilska gibanja". Čeprav imajo ti tečaji cilj usposobiti vojaške osebe za „uničenje notranjega sovražnika", imajo prav gotovo tudi mednarodne razsežnosti. Združene države so izurile vsako armado tudi v specializirano represivno silo, ki v koordinaciji z drugimi armadami lahko uniči vsako osvobodilno gibanje v katerikoli državi na kontinentu. To misel je izrazil že general zračnih sil Gustavo Leigh pa znani ideolog čilske fašistične hunte, ko je sugeriral vojaškim vladam Brazilije in Bolivije, da formirajo tim. ligo za medsebojno pomoč ali pa vsaj vzpostavijo sistem za medsebojno posvetovanje, če se za to pokaže potrebno ob pojavu ev. osvobodilnih gibanj.

Po propadu programov „Zveze za napredek" so dobili programi USARSA nedvomno večjo važnost, kajti to je edino, kar je ostalo združenim državam – oslanjati se na oborožene sile kot edino obrambo.

Teh tečajev USARSA je preko 50, trajajo od 2 do 40 tednov. Med učenci se razdeljujejo brošure v španskem jeziku; vsebina je seveda popolnoma politično indoktrinirana. Vrsta tečajev, ki je bila pripravljena v letih 1959-62 in ki se jih še vedno uporablja, nosi na primer te-le naslove: Takšen je komunizem; Sovražni agentje in vi; Teme za čete; Kako deluje komunistična partija; Osvajanje in komunistična kolonizacija; Gospostvo komunistične partije v Rusiji; Kaj je komunizem? Neki narod odgovarja komunizmu (ta pamflet je sestavil J. Edgar Hoover, do smrti glavni šef FBI); Kako komunisti zmagajo in obdržijo oblast; Demokracija proti komunizmu; Kaj delajo komunisti s svobodo?; Kako živijo delavci in kmetje pod komunizmom; Kako komunizem kontrolira misli naroda itd.

Mnogo brošur, pamfletov ter podobnih tekstov pripravljajo in publicirajo prav v Fort Gulicku. Navedimo nekaj naslovov iz obdobja 1964-69: Atrakcija komunizma; Taktika in tehnika mednarodnega komunizma; Komunističen načrt za osvajanje; Komunistična ideologija; Komunistična ekspanzija v Latinski Ameriki. Ta zadnje imenovani tekst je bil publiciran v maju 1968. Temu spisku se priključuje tudi drugo delo istega Hooverja z naslovom „Komunistična iluzija in demokratična realnost" (marec 1966) ter zanimiva brošura z naslovom „Teorija, praksa in institucije totalitarističnih režimov", izdana januarja 1969 pod zaporedno številko serije MI–4606.

Poleg kompletne oskrbe v domovih ter brezplačnega transporta prejemajo učenci centra USARSA tudi žepnino za manjše izdatke. Gledano administrativno, jim pot plača „Medameriška pomoč za razvoj" (potovanje do cone Panamskega prekopa), medtem ko jim južno poveljstvo plača bivanje, prehrano in študijski material, poleg obsežnega programa potovanj, izletov, zabav, športnih tekmovanj itd. Vsak učenec ima svojega „družbenega zaščitnika, ki ima nalogo, da učenca uvede v „american way of life" v polnem smislu in ki se ohranja še potem, ko učenec FMT zapusti center. V svojem članku, objavljenem v ameriškem Army Digest, general Theodor Bogart pojasnjuje in komentira dolgoročne cilje te politične manipulacije ter poudarja pomembnost zlasti slednje za varovanje severnoameriških investicij v Latinski Ameriki, ki jih čuvajo „tisoči in tisoči učencev iz naše šole, ki sedaj zavzemajo zelo pomembne položaje in ključna mesta v vladah svojih dežel.". Druga pomembna „inštalacija" v coni Panamskega prekopa je IAGS, Ingeramericana Geodetic Survey School v Fort Claytonu, ustanovljena leta 1952. Tu prevladujejo tečaji iz kartografije, topografije itd. Skozi njene učilnice je šlo že več kot 2000 latinskoameriških oficirjev, s ciljem, da dodobra obvladajo to pomembno področje protigverilske aktivnosti. V Jungle Warfar School (Šola za vojno v džungli) v Fort Shermanu se učijo sistemov za preživitev ter druga pomembna področja, ki pridejo v poštev pri uničevanju ruralne gverile, medtem ko se v Fort Davisu specializirajo policijske enote za boj proti pouličnim nemirom, ljudskim demonstracijam itd. V vseh treh šolah se seveda sistematično goji ideološko indoktrinacijo. V intervjuju, objavljenem v The New York Times novembra 1970, so oficirju južnega poveljstva pojasnili, da ta različnost vojaškega urjenja ustreza politiki ZDA, da „zaupa vojskam latinskoameriških držav, njihovim oficirjem, da bodo uničile katerokoli ljudsko gibanje, ne da bi za to bila potrebna neposredna intervencija oboroženih sil ZDA". Prav tako je rečeno v nekem dokumentu, ki ga je izdelala specialna komisija predstavniškega doma ter predložena kongresu v maju 1970, da v južnem poveljstvu prevladuje mnenje, da latinskoameriški vojaški kader nosi pomembne naloge v političnem življenju naroda; njihova mnenja neposredno učinkujejo na možnost, da ZDA doseže svoje cilje v vsaki deželi, kajti „cilj urjenja je – poleg vojaških spretnosti – tudi znanje iz političnega družbenega in ekonomskega področja".

Razgovor z bivšo „Črno baretko"

Novinar: Toda zakaj misliš, zakaj so jih toliko mučili?

Gonzalez: Ker se bojijo. Zelo bojijo.

Novinar: Koga se bojijo?

Gonzalez: Gverilcev. To jim vcepljajo yankijevski inštruktorji. Gverilci, ki se pojavijo, so oblečeni po kubansko. In vedno so črnolasi in bradati, nikoli svetlolasi. Nikoli nisem videl belega gverilca, v vseh teh materialih učnih programov. To mi je vzbujalo pozornost. Včasih, Indijanci...

Novinar: Kje, misliš, dobijo ta strah pred gverilci? Kdo jim ga vceplja?

Gonzalez: Američani, tam kjer se urijo. Oficirji prejemajo te tečaje tam, v Panami, toda sedaj jih pošiljajo tudi drugam, mislim, da tudi v ZDA. Na to so oni zelo ponosni, pravijo, „jaz sem se šolal v Panami", „imam zvezdo iz...".

Novinar: Govorijo kdaj o sovražniku?

Gonzalez: Sovražnik je „ta rdeč". Novinar: Kaj govorijo o sovražniku? Gonzalez: Glej... Sovražniki so različni. Obstaja „teritorialni sovražnik", ki se ga mnogokrat spominjajo; „teritorialni sovražnik" je Argentina, Peru in ... Bolivija...

Novinar: In o Boliviji, kaj pravijo?

Gonzalez: Glej..., spominjam se, da je bilo nekoč, tam m, neko gibanje. In so nam rekli, da sovražnik, oziroma rdeči, napredujejo tja, proti meji...

Novinar: Torej so bili ta rdeči bolivijski vojaki?

Gonzalez: Nikoli niso govorili niti o vojakih niti o vojski. Rekli so samo „ta rdeči" in nič več. Niso rekli bolivijska vojska ali perujska, temveč: na meji z Bolivijo se nahajajo „ta rdeči". To je bilo leta 1969.

Rekli so, da obstaja kriza, da se pripravlja kriza... Ne vem. Držijo te zelo izoliranega, stran od informacij, vse upravljajo oni. Na primer radio: tam je bil en velik radio, ki ga je imel neki oficir, in ti ne pustijo zraven; časopisi ne prihajajo, predvsem takrat, ko smo v „kasarnah". Ne dobiš nobene novice, nič. Odvzamejo vse radio-tranzistorje, pregledajo vse, kar imaš v predalih, vse... Ostaneš popolnoma odrezan od vsega. Oni ti posredujejo informacije. Na primer, ko so ubili generala Schneiderja (Čilenca – op. prev.) leta970, v oktobru, so objavili strašen komunike: „Oskrunili so uniformo, zato moramo biti mi, oborožene sile, v pripravljenosti št. 1". (Schneider je bil žrtev zarote (IA-op. prev.)

Novinar: In so povedali, kdo je ubil generala Schneiderja?

Gonzalez: Ne, ne. Razdražili so nas, nas psihološko pripravili, kajti morali smo oditi, da se tolčemo... Na začetku so nam dejali: „Tu bo vojna". In so nam dali vso vojno opremo... In jasno, šele ko sem prišel ven, sem imel jasnejšo sliko o vsem skupaj. Notri se ni vedelo nič. Novinar: In ko je prišel Allende, ko je Undidad Popular zmagala na volitvah, kako je bilo?

Gonzalez: Glej, ko je prišel Allende, je bil znotraj vojske pravi kaos. Strašen nered... Bili so strašni sestanki oficirjev. Nastala je meja med njimi in nami; jedli so ločeno od nas, zbirali so se in razpravljali med seboj... Začeli so nas drugače obravnavati, , bilo je manj izhodov na ulice...

Novinarr: In tisti dan, ko je Allende prevzel oblast?

Gonzalez: Tistega dne sem bil v vojaški šoli „Bernardo O'Higgins, v oficirski šoli. V roke so mi dali mitraljez s tri tisoč naboji, prejel sem povelje, ukaz, da grem na ulice in da streljam v kolena vsakemu, ki mi pride na pot. Po radiu so oznanjali: „Čilski narod gre na ulice, da sprejme Salvadorja Allendeja"... Tu smo poslušali novice. In videl sem strašne stvari... Na primer, v kasarnah so bili sinčki svojih očkov, kadetje, in kadili so marihuano.

Novinar: Kadetje? Kadeti so kadili marihuano?

Gomzalez: Jasno, marihuano... Bilo je tudi pijanih. Bil je tudi prepir, ker je bil eden kadet levičar in je rekel: Ne, če je zmagal Allende, potem je morala na volitvah zmagati Unidad Popular... In je prišel eden in ga je premlatil in prišla je straža in ju je odnesla.

Novinar: Torej, tistega dne, ko je Allende prevzel oblast, si ti dobil ukaz, da greš na ulice in streljaš v noge?

Gonzalez: Spali smo v telovadnici. Bila je tam celotna šola, nas kakih 400. Vsi do zob oboroženi, v vojnem stanju. Padalci so bili na kamionih, kajti mislilo se je, da bo položaj težaven v Arici in bilo je možno, da gremo tja. Izročili so nam vojaški načrt in imeli smo nalogo, da... oziroma, jaz sem imel nalogo, da ubijam. Da streljam v množico. Ali bolje rečeno, ne da ubijam, temveč da streljam v noge.

Novinar: In zakaj rezati noge, zakaj ne ubijati, če je ubijati bolj „humano", kot rezati noge?

Gonzalez: Ne vem, tak je bil ukaz. Oni so lovili ljudi, da jih zaprejo, in da jih kasneje pobijejo, ne vem. Jaz ne razumem tega.

Novinar: In kdo je izdal ukaze?

Gonzalez: Meni ga je izročil poročnik Labbe, šef našega oddelka. On je bil sin komandanta Labbeja oziroma polkovnika Labbeja.

Novinar: Je bil on tudi eden izmed baretk?

Gonzalez: Da, tudi on je bil eden od baretk, dokončal je tečaj za poveljnike v Panami.

ŠE O PUNKU

Odgovor na članek V. Frasa „Bauk punka kruži Jugoslavijom" (Polet, 17. 1. 1979; priredil ga je Vidmar v Nedeljskem dnevniku 28. 1. 1979), in na članek I. Vidmarja v Nedeljskem dnevniku 14. 1. 1979. Ker je Vidmar razglasil New Musical Express za najnaprednejši glasbeni tednik (soglašam, da je Julie Burchill najnaprednejša, ampak Julie ni NME!) bodo vsi podatki vzeti iz NME.

V Poletu piše: „Razen globalnih preoblikovanj v samem načinu glasbenega businessa, je punk mnogo doprinesel tudi k razumevanju celotne estetike in zgodovine rocka s tem, ko je v praksi potrjeval estetiko NME".

Pa poglejmo, kaj piše v NME Book of Modern Music o rock and rollu in njegovi estetiki:

„Če vam je prav ali ne, živimo na Zahodu, ki je urejen po kapitalističnih načelih. Pričakovanje, da rock industrija ne deluje tako kot konkurenčni kapital v rivalski kapitalistični ureditvi, bi pomenilo zmotno razumevanje obojega: tako rocka kot spremljajoče industrijo. Rock glasba ostaja postranski proizvod zahodnjaške mestne kulture, in če naš majavi Babilon propade — kar bi ga zares utegnilo doleteti — tedaj bo propadel tudi rock. Navkljub naivnim protestom foteljskih marksistov ne obstoja absolutno noben prostor, za kakršnokoli popularno glasbo, v t. i. socialističnih (totalitarnih) državah."

Ne vem, kako se je potem moglo zgoditi, da je NME recenziral ploščo Pankrtov „Lepi in prazni", saj je očitno, da Pankrti ustvarjajo (po NME) v socialistični (totalitarni) državi! Vse kaže, da ima NME težave z nekaterimi osnovnimi pojmi (glede totalitarnosti); toda NME mora napisati, da so socialistične države totalitarne, saj je navsezadnje NME del ustanove. In končno — kaj tudi pričakovati od glasbenega časopisa, ki nas potiska v Varšavski pakt!? NME tudi razlaga, zakaj v socialistični ureditvi rock and roll ne more obstajati.

„Končno, kaj pa je rock and roll, če ne prav običajno sladostrastno zadovoljevanje in kot tako odstopanje od resnično revolucionarnih ciljev? In zato, fantje, bodite pripravljeni: morali boste odtehtati svoje uživanje ali s to vrsto zabave ali pa z vključevanjem v boj za tisto, kar se običajno imenuje boljši svet."

Sporočilo je jasno. Draga gramofonska industrija! V socializmu nimajo smisla za rock and roll, kaj bo torej z vašimi profiti? Ljubi otroci! V socializmu res nimajo posluha za to vrsto zabave . . . Naj torej vse ostane tako, kot je! Status quo!

In tako, kot so bili nekoč Sam Phillips, Leonard Chess, Ahmet Ertegun in Berry Gordy zainteresirani samo za čim večji izkupiček od tiste vrste glasbe, ki je bila tudi njim samim najljubša, je storil tudi Malcolm Mc Laren s punkom. Ni treba poudarjati, da je Malcolm nekoč samozvani anarhist, danes milijonar.

O kakšnem globalnem prestrukturiranju v glasbenem kupčevanju ali pa o spodkopavanju mita o enovitosti, neprobojnosti in monopolu glasbenega establishmenta ni niti sledu. Prav punk je dokazal, kako močan je ta establishment. Glasbena industrija (ne business, kolega) požanje letno dva do tri bilijone funtov (danes pa še več); na listi najdonosnejših pa se nahaja takoj za naftno industrijo. Menda je jasno, da je tistih 150.000 funtov, ki so jih bili dobili Sex Pistols za razveljavitev pogodbe z EMI in AM samo kapljica vode v ocean. Pa tudi sicer je iz biografije Sex Pistols razvidno, da so podpisali pogodbo z Virgin; „zato, ker so se že tako globoko zapletli, da se jim ni več izplačalo izmikati se podpisovanju."

„Hkrati pa nam Polet in Vidmar polnita glave z globalnimi prestrukturiranji in z načenjanjem monolitnosti. Punk rockerji so samo v toliko „razmajali" glasbeno industrijo, da so primorali Micka Jaggerja in Mika Oldfielda, da sta se postrigla, pa da je Goran Bregović začel nositi teniske. Poplava malih plošč je normalen pojav; menda niste kar takoj pričakovali dvojnih albumov? Punkerji niso bili poznani kot plodni ustvarjalci in najpreprosteje je bilo storiti, kot se je zgodilo v primeru skupine Buzzcocksi, sposoditi si denar od očeta in snemati single v lastni produkciji. Vse te „neodvisne" gramofonske produkcije so sanjale, da bodo nekoč postale novi Motown ali Virgin; ko pa niso uspele, so preprosto podpisovale pogodbe z velikimi družbami. Stiff je podpisal z Islandom, Island pa pripada EMI, Chisuick je svojčas pripadal Arehor, sedaj pa ravno tako pripada EMI, pa še Rabbid itd. . . . Spet so postale sodobne „paket" turneje, ker so bili zaradi pomanjkanja gradiva nastopi kratki. Na albume (prvi X Ray Spex, drugi Clash) pa se je dolgo čakalo.

Kar pa se tiče aktiviranja publike, pa tole: Publika tega „mrtvega" idealnega punka so poimenovali Blank Generation, in z recenzij prvih nastopov Sex Pistolsov je očitno, kako je Rotten izzival apatično in hladno množico. Kasneje, ko si je Rat Scabies „izmislil" pljuvanje nastopajočih, se je publika množično aktivirala. Tako je Joe Strummer moral v bolnišnico, ker je „zaslužil" hepatits, ko mu je nekdo pljunil v usta; najdejo pa se tudi taki, ki zatrjujejo, da je Joe vzel preveliko dozo. Kaj je še aktivnega? Je še Sid Vicious, ki je patentiral „prazno" skakanje v zrak. Razbijanje stolov v Marquee, klubu pa že dolgo ni nič posebnega; Lahko bi še in še nasteval nerede, o katerih je pisal NME, vendar bi bilo to navadno „bulvarsko senzacionaliziranje".

Da pa ne bi članek izzvenel tako, poglejmo, kaj so o najčistejši in najidealnejši inačici punka napisali ljudje iz Progresive Central Association (PCA) na konferenci, ki je bila v Buttersu (Music for Socialism, 18. 1. 1977). Navsezadnje so prav ti ljudje tisti, ki doživljajo britanski vsakdan in jim ni potrebno Vidmarjevo in Frasovo mlatenje prazne slame.

„Enotni vzpon punka in Nacionalne fronte je več kot slučajen; oba sta bila na fin način propagirana s strani kapitalističnih medijev z namero, da mlade Britance še naprej drže v pokornosti. Smernica „Punk Rock" iz prejšnjega leta je bila pozorno spravljena in podtaknjena mladini, propagirajoča ideologijo pesimizma, brezsmiselne napadalnosti in nasilja, izrojenosti in razpadanja, rasizma, seksizma, nihilizma, slepega upora in propagiranja nacističnega gibanja. Že od nekdaj je bil pop usmerjevalec mladostniške revolucionarne energije k nenevarnim stvarem" (isto piše NME Book of Modern Music glede rocka).

Zadnji dve leti pa so ljadje, kot sta Clapton in Bowie, usmerili rock v bombastične rasistične (fašistične smeri). Punk „sije" razhajanja na vseh možnih področjih: tako tudi med generacijami, vedno odvrača pozornost od dejanskih razlogov slabšanja socialnih razmer in pospešuje razprtije z drugimi skupinami mladih, npr. s Tedsi. Za vse pomanjkljivosti družbe pa dolži nesposobnost vlade ali pa človeško nrav . . . Vse, le kapitalističnega izkoriščanja ne. PCA tudi meni, da so množični mediji ob koncu leta 1976 pripravili akcijo, da bi lansirali punk; ta akcija se je bila v obliki TV intervjuja Sex Pistols, ki je bil poudarjen z obširnim pisanjem o punku v Daily Mirrorju, in v obliki reakcij vseh ostalih britanskih dnevnikov, ki so naslednjega dne na naslovnih straneh pisali o tem škandaloznem intervjuju.

Da bi se prikril resnični obraz punka, se uporabljajo triki, kot so prepovedi prodajanja plošč, prepovedi nastopov; ti triki naj bi dajali trden videz netrgovinarstva punka. Dejansko pa je punk svobodno dostopen in buržoazija ga pridno promovira. Si lahko predstavljate, kakšno tako oceno punka v oddaji: Bodi tukaj zdaj ali v Poletu? NME, ki je del kapitalističnega sistema, je objavil besedilo, ki bi avtorjem BTZ na naši alternativni in najdemokratičnejši radio postaji lahko nevarno ogrozilo pritisk.

V NME-u so mislili, da bi o punku moral kaj napisati kdo, ki je že imel izkušnje, in izbor je padel na Roba Tynerja, pevca nekdanjih MC5. Nekaj njegovih besed o nasilju, razhajanjih: (NME 1. X. 1977) „Tukajšnja stopnja nasilja (V. Britanija), je nenravna in brezciljna. Če te premlatijo v ZDA, vsaj veš, kdo te je in zakaj te je. Tukaj pa lahko dobiš svoje čisto brez razloga. V lepem Londonu so ostro postavljene meje med punkerji, Tedsi in hipiji. Mogli bi te „obdelati" zaradi katerega od takih razlogov: a) zaradi dolgih las, b) zaradi kratkih las, c) zaradi briljantine v laseh. Plošče punkerjev niso bile prepovedane (npr. God Save the Queen, ki je izšla prav tedaj, ko je Elizabeta II. slavila svoj srebrni jubilej): sicer so Wodworths, WC Smith in Boots odklonili svojo pomoč pri prodaji, vseeno pa so plošče prispele na prvo mesto top lestvic.

„Never Mind the Bollocks" so [illegible] po nekem zakonu iz 19. stoletja [illegible] zaradi obscenosti v naslovu) vse [illegible]pa je izpadlo kot strašno dobra re[illegible] plošča je postala zlata." [illegible]povedana" turneja je bila dodaten [illegible]ov trik, kar pa je že tedaj dokazal [illegible] Stewart (NME). Ljudje okoli Sex [illegible]e niso namreč niti potrudili, da bi [illegible]a organiziranje turneje potrebne [illegible] dvorane so pošiljale ponudbe za [illegible], toda Malcolm je odločil, da bi bilo [illegible]je, če ne nastopijo, kar je potrdil [illegible]tten v intervjuju (novoletna številka [illegible]ME) in nedavni sodni proces med [illegible] in Malcolmom. Naši doktorji [illegible]odo objokovali Rottna, ko ga bodo [illegible]" patrioti. Fotoreporterju, ki je [illegible]ko „iznakaženega" Rottna, so od[illegible]e, tisti pa, ki so ga videli, zatrjuje[illegible]i imel nobenih brazgotin. Našim [illegible]m punka je „Something Else" [illegible] Cochran) vračanje Pistols k origi[illegible] rocku, a „Friggin in the Riggin" [illegible] nekaterih parodij; ne vedo pa tega, [illegible] Pistols že od bogve kdaj niso napi[illegible]sar originalnega. Videti je, da samo [illegible]m punka ni jasno, da so Sex Pistols [illegible]alcolmova manipulacija!

V Teleksu (9. 2. 1979) Vidmar piše: „Prav — punk (rocka) ne poznate. Vseeno pa bi se lahko vzdržali pogrevanja najbolj nizkotne od vseh klevet, kar si jih je na njegov račun izmislil angleški bulvarski tisk — navidez očitnega „nihilizma" in celo koketiranja z nacizmom, na kar povsem jasno namigujete. Res je, „punkovci" so se opravljali tudi v „nacistične fetiše" — a to je bila zgolj provokacija. „Ideološko pa je bila velika večina punkovcev in bendov napredno, protifašistično opredeljena, in to je z dejanji tudi dokazala — npr. predprvomajski miting v Londonu, ko so nastopili najbolj znani punk bendi, velik del osemdeset tisočglave množice pa je bil punkovski! Oboja, bendi in publika, množično sodelujejo z organizacijo Rock proti rasizmu!"

Ne vem, če je Vidmar prebral punkovcem na čelu, da jim gre samo za provokacijo in čeprav se mu prejšnje pisanje PCA o punku zdi „pretenciozno", preveč „politično-ideološko", si oglejmo samo nekaj primerov o „celo koketiranju z nacizmom".

Začnimo pri idealnem, „mrtvem" punku. (NME 15. 1. 1977) — pogovor s Paulom Cookom, bobnarjem Sex Pistols. Vprašanje: „Kaj misliš o tej veliki nacistični stvari, ki se trenutno dogaja? Mnogi mladostniki, ki prihajajo na vaše nastope, nosijo nacistične simbole, „knofljice" in bogve kaj še vse."

Cook odgovori: „Vse jemljejo preresno, prav res. Če že hočejo nositi nacistične trakove okoli bokov, pa naj jih! Mislim, da mladostniki še niso toliko politizirani, da bi vedeli, kaj delajo. Ugaja jim ta videz. To je vse. Prav res je videti v redu."

Ali Parsons/Burchill v daljšem članku „Strah in sovraštvo v Roxy klubu" (19. 3. 1977). „Več kot preveč je mladih talentov med nami, da bi mogli tolerirati sedanje obilje neonacistov, profesionalnih pozerjev, denarja lačnih poslovnih ljudi in vseh ostalih pijavk". Očitno je to še doba idealnega punka.

Da ne bi zgolj nasteval, si oglejmo, kaj piše NME (18. 2. 1978) — leto dni kasneje. Idealnega punka tedaj ni več. A. Thrills: — recenzija koncerta Advents/Sham 69 — zapuščam dvorano pred dodatkom (encores), prepričan v rast fašizma v določenih delih britanske rock publike.

— Koga provocirajo Adam the Ants, ko v intervjuju govorijo, da je njihova junakinja Ilsa Koch, ki je v koncentracijskem taborišču izvajala najhujše oblike mučenja?

— Koga provocirajo Cortinas z malo ploščo, kjer pojejo:

Ne maram ljubezni, ker je prelahka,
sem fašistični diktator,
razlikujem se od drugih.

— Koga provocirajo Sham 69 s svojimi kljukastimi križi ali pa s pesmijo „Red London"? Naložili so si na grbo množico ljubiteljev Nacionalne fronte, zaradi večnih neredov na nastopih pa so se odločili, da ne bodo več nastopali v živo.

Tako je, draga moja, kadar izigravamo oportuniste.

— Koga provocira vzvišena Siouxie z neprestanim nošenjem kljukastih križev, nacističnih trakov okoli bokov in z nacističnimi orli? Taista na koncertih izvaja: Love in a Void z besedami: „Preveč je Židov za moj okus."

— Koga provocirajo Sex Pistols z vokalnim solistom Ronnijem Biggsom kadar pojejo: „Bog, reši Martina Bormanna in naciste na begu. (Saj niso bili hudobni, to je bilsamo njihov načinzabave!)

Tole je Julie Burchill napisala ob Siouxienem verzu: „Too many Jews for my liking" in njenem albumu Scream: „Siouxie je dodobra stopila v svoja dvajseta leta, zato ni nikakršen izgovor sklicevanje na njeno mladost in neizkušenost. Ona je ali hudobna ali pa umsko zaostala. Mogoče vi mislite, da bi problem utegnil biti kje drugje? Želja po šokiranju? Ne — bolečina in nezaslišana vsebina teh verzov bi bili opravičljivi samo, če bi jih izrekala umsko zaostala oseba. Dobro, poslušajte ta album in izprašajte se. Mogoče vam bo ugajalo. Jaz, jaz vidim Siouxie z njenimi trakovi in kljukastimi križi, kako poskuša napraviti modo iz smrti milijonov ljudi. Prepričana sem, da občutljiv človek, kakršna sem sama, v tem ne more najti ničesar drugega." Pa da ne bo kakšne zmede! To je napisala Julie Burchill, ne pa R. S. ali pa Polet.

Nekaj besed o levi politiziranosti punkovcev (Polet ali pa R. S. — recenzija drugega LP Clash). Po nastopih na Rocku proti rasizmu in Antinacistični ligi pridejo v poštev: Tom Robinson in Elvis Costello (nobeden ni punk), Clash, X Ray Spex, Sham 69, Generation X, Fall, Stiff Little Fingers, Mekons, Gang of Four. Nikakor nočem omalovaževati tako velikih stvari, kot so nastopi na koncertih Rock proti rasizmu in Protinacistična zveza; toda Tom Robinson je NME (17. IX. 1977) poslal pismo, v katerem pravi: „Nimam nikakršnih velikih iluzij, ne o levici ne o desnici. Gre samo za „zvito" idejo, katera od njiju bo na nas pritisnila prva." In to pravi veteran RAR akcij!

Mick Jones (Clash) je zbegan tako od brezsmiselnega fanatizma Nacionalne fronte kot od Internacionalnih socialistov: „Socialistična internacionala nam vedno pošilja telegrame s čestitkami, pa čeprav z nikomer nimamo ničesar (3. IX. 1977).

J. Pursey (Sham 69): „Skrbi me dejstvo, da se mladež opredeljuje ali za eno ali za drugo skrajnost (N. F. ali S. W. P.). Ne znajo izbrati srednje poti — kar pa bi morali (11. 3. 1978) itd.

So to besede „levo politiziranega" človeka? Tom Wolfe bi to poimenoval: Radical Chic (preberite istoimensko knjigo!).

Nazadnje pa nekaj besed o Rocku proti rasizmu in o Protinacistični zvezi. To nikakor niso akcije punka, kot to zatrjuje Polet. Rock proti rasizmu je bil organiziran leta 1976 kot reakcija na vse močnejšo prisotnost Nacionalne fronte s strani ljudi iz Socialist Workers Party, čeprav ni bilo s to stranko nobene „poslovne" povezave.

Med prvimi, ki so nastopali na RAR prireditvah, so bili reagge band Matanibi in pevka Carol Grimes. Našim „montažerjem" punka pa se enostavno ni zdelo vredno, da omenijo ENAKOPRAVNO SODELOVANJE reagge glasbenikov (Aswad, Steel Pulse, Misty, 90 Inclusive).

Verjetno so bili preobremenjeni s preštevanjem osemdesettisočglave množice, katere večji del naj bi bil punkovski, kar pa je, blago povedano, izmišljotina. NME ni nikjer poročal o punkovski večini. Na RAR, ANL, so nastopali Lindisfarne, katerim bi težko našli kaj skupnega s punkom pa komiki iz Monty Paytona in Flying Circusa, Dave Allan itd. Punki, kot Generation X in Sham 69, pa so celo odklonili nadaljnje sodelovanje z RAR.

Sham 69 npr. ne želijo, da bi se njihovo ime še nadalje izkoriščalo kot vaba za pritegovanje publike.

In Polet govori o nekakšnem „kulturnem kolonializmu" in išče nekakšne politične intervencije. Res je, da so naša sredstva obveščanja zatajila, ker niso pisala o teh manifestacijah, kako pa bi lahko označili Frasovo in Vidmarjevo pisanje? Kot objektivno? Ne, prej „Punk na bolgarski način".

In na koncu, dragi I. Vidmar, Tribune res ni potrebno izzivati v Veliko Britanijo bralcem NME. Le-ti pa nikoli niso bili pokazatelji neke realne objektivne vrednosti. Kako drugače pa bi lahko ocenili visoko uvrščenost Julie Burchill na lestvici „podrepnikov" — takoj za Travolto in Blackbournom? Julie je edina, ki je brezkompromisno pisala o tvojem zadrtem Bowieu in Siouxie in vsi tisti, ki so na lestvici popularnosti tako visoko izglasovali Bowiea in Siouxie so na lestvici „podrepnikov" glasovali za Julie.

S tem člankom nočem nikomur dajati lekcij in ne delam si nikakršnih utvar o posebni kompleksnosti tega zapisa, mislim pa, da ob Vidmarjevi enostranosti in nekritičnem označevanju punka kot tistega „ta pravega", „novega" in „revolucionarnega" ni nepotreben. Z izključno glasbenega stališča je bil punk (ob sterilnosti raznih Roxy Music in Rolling Stones) res nekako osvežilen; z ideološkega stališča, ki ga I. Vidmar tako neobjektivno prodaja kot „levo politiziranost punka", pa zmeraj ni vse tako kristalno čisto in „levo politizirano" — zato tudi ta članek.

I. V. pa naj v prihodnje (če pač hoče po vsej sili igrati vlogo doktorja punka v slovenski rock publicistiki) pogosteje in natančneje bere NME, MM pa verjetno še kaj drugega, če se hoče držati svoje izjave, da „se strinja s površnim in necelovitim pisanjem o rocku . . ." (do sedaj se je ni).

B. Veličkovič

Teleks, št. 4, 26. januar: To morate videti, slišati, prebrati, Odmevi, št. 5, 2. 2., št. 6, 9. 2. in št. 9, 2. 3. 1979

KIKIRIKANJE, KI GA JE INTELEKTUALNO ZMEDELK IN BI GA BILO NUJNO PRESLIŠATI

(Namenjeno vsem „lepim in praznim")

Najprej k pisanju v Odmevih, št. 9, 2. 3.

Pisanje se začenja v pravem, ampak slabem pesniškem jeziku. Z bombastičnimi besedami skuša čustveno (ne analitično!) pritegniti bralca in lahko se mu celo posreči. Mimogrede, spominja me na . . . cvetober iz Duehringovega rožnega vrta"; je glasen, pove pa nič. Seveda ne pozabi zapeti hvale Teleksovim „Odmevom", ki so primerni tudi za sproščanje slovenskih senzacionalističnih in obrekovalskih teženj ob temah, ki so večkrat prav anahronistične.

Nedvomno je rubrika, kjer lahko bralci izrazijo svoje mišljenje (in morda vplivajo tudi na uredniško politiko), zelo upravičena, menim pa, da vse vanjo ne sodi, kajti nekateri prispevki niti najmanj ne pripomorejo k razčiščevanju nejasnosti in izražajo večkrat samo osebno prizadetost, užaljenost, omejenost, muhavost ipd. Vse to pa je gotovo odvisno od uredniške politike — kaj objaviti in kaj ne; bilo bi potrebno uvesti drugačen način selekcije, da ne bi (če se tako izrazim) prišlo na te strani vsako tarnanje ali pa hvalospev, ki ne vsebuje prav nobenih argumentov, če naj velja . . . o polemikah, ki naj bi razčiščevale nejasno . . ." (J. Apih, Teleksov telex, št. 6, 9. 2. 1979, str. 4), (podčrtal M. O.).

Naj se tov. P. „zahvali svojemu bogcu", da je ta rubrika tako odprta, kajti (glede njegovega iztrebka) o primerjavi z Vidmarjevim zapisom ne moremo niti govoriti, kar dovolj pove tudi o tem, kdo bi potegnil krajši konec v konkurzu za objavo. Morda pa se je „uredništvo odločilo za objavo takšnega" cveta intelektualne bistrosti s pomočjo svojega zunanjega sodelavca (o tem pa — iskreno povedano — dvomim in upam, da upravičeno). Obenem pa takšni „izvirni" zapiski (kot jih „heca" tov. P.) dejansko nimajo nobene (razen senzacionalno-bombastične) vrednosti za objavo!

„Kulturniško precej zaspani in vase zagledani zivotec" je prav tako postal „ogret" in mu je „pognalo kri po žilah", kljub poskusom pa se mu ni posrečilo spustiti takšno ‚štimo', da bi nam vsem skupaj šlo pošteno skozi ušesa", ampak le slabotno kikirikniti. S tem, da se je identificiral z „vsemi skupaj", je prozorno pokazal le na svoje mnenje, ki ga je morda imaginarno multipliciral, vendar samo v svoji glavi. Predvidevam, da ga kar „razganja" od „življenja" in mu prav zato ne uspe „spustiti" iz sebe kaj bolj argumentiranega kot takšen „bulvarsko natolcevalni, zmeden in prav po otročje podtikovalni komplet". Poleg tega pa kar malo trepetam pred tem neustrašnim oprodo, ki ne opredeli le Pankrtov in Vidmarja kot „kulturniško precej zaspani in vase zagledani zivotec", saj se „mijavkanje mačke" ni pojavilo le pri teh dveh, ampak gotovo sem prišteva tudi mnoge bralce, ki so se oglasili in podali negativno mnenje o Ruplovem pisanju.

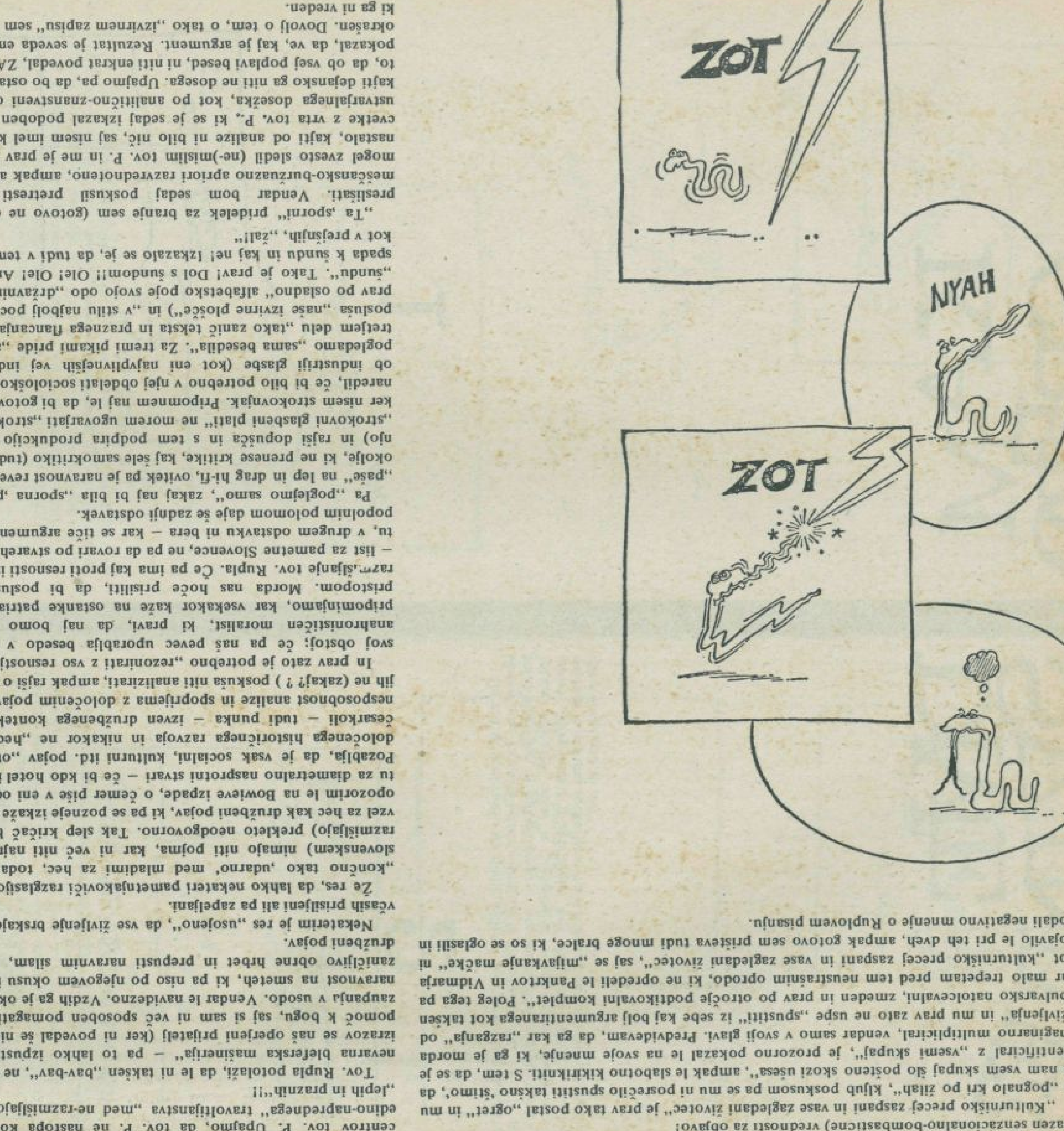

Prav neustrašno opravi z vsemi njimi v „izbruhanju" „reklamno apologetskega garancijskega lista za ‚vsevednost,' tov. Rupla in ‚državnih' inštanc".

Ob misli, da (tov. P.) morda niti ne ve, kaj je angažirana glasba in podobno kritično usmerjeno kulturno ustvarjanje ter da je spreminjanje sveta iz njegovih danih razmer naloga človeštva prav tako kot naše družbe (sestavni del tega pa je gotovo tudi kritično kulturno ustvarjanje), začuti človek potrebo, da bi „izbruhal" še vse kaj drugega, kot „neusahljivo vulkansko energijo" in pa „jezo in ogenj". Kajti gotovo se še nikoli ni zgodila nobena družbena sprememba brez kritičnega odnosa do stvarnosti. Tudi kakršnakoli oblika kulturnega ustvarjanja je lahko določen način kritike obstoječih razmer in prispevek k boju za bodoče spremembe in kontinuirano spreminjanje obstoječe prakse. Bodi dovolj o prvem odstavku, je pa tudi vse, kar sem lahko našel v njem.

Prav, gremo naprej. Drugi odstavek (če ga na hitro preletimo) temelji na biblijskem jeziku, ki pa ni prav razviden zaradi „smeti" (morda zato, da prikrijejo ne — „izvirnost"). Navsezadnje pa plošča Pankrtov le ni kakšna smet, ampak dovolj pomemben kulturni dosežek, če se je tov. Rupel sklonil do njega in se „obregnil" vanj; tov. P!

Toplo vam priporočam, da si priskrbite nekaj starejših številk Teleksa in preberete, kaj je bilo še napisano o tem. Potem pa si kupite še ploščo Pankrtov (če ni škoda igle vašega gramofona za tako „ploščico"), jo poslušajte (z odprtimi ušesi) in odgovorite svoji vesti, če lahko pisanju tov. Rupla rečete razmišljanje ob plošči. Razmišljaš sicer lahko z gluhimi ušesi, vendar ne o plošči. Sicer pa dvomim, da bodo te besede sploh prišle do možganskih centrov tov. P. Upajmo, da tov. P. ne nastopa kot „glavni ‚prerok in apostol' vsega edino-naprednega" travoltijanstva „med ne-razmišljajočo slovensko mlajšo generacijo" „lepih in praznih"!!

Tov. Rupla potolaži, da le ni takšen „bav-bav", ne vem pa na koga namiguje „hudirjevo nevarna bleferska mašinerija" — pa to lahko izpustimo. Po obilni kanonadi „izvirnih" izrazov se naš operjeni prijatelj (ker ni povedal še nič pametnega) ves obupan zateče po pomoč k bogu, saj si sam ni več sposoben pomagati in pade v meščansko malodušnost zaupanja v usodo. Vendar le navidezno. Vzdih ga je okrepil in spet razpne krila, pristane pa naravnost na smeteh, ki pa niso po njegovem okusu in jim po principu „kislega grozdja" zaničljivo obrne hrbet in prepusti naravnim silam, da z naravno selekcijo ovrednotijo družbeni pojav.

Nekaterim je res „usojeno", da vse življenje brskajo po smeteh, drugi pa smo v to samo včasih prisiljeni ali pa zapeljani.

Že res, da lahko nekateri pametnjakoviči razglasijo „punk (predvsem slovenski)" in to „končno tako ‚udarno' med mladimi za hec, toda izkaže se, da o punku (predvsem slovenskem) nimajo niti pojma, kar ni več niti najmanjši hec, ampak (vsaj za ljudi, ki razmišljajo) prekleto neodgovorno. Tak slep kričač bi na koncu koncev prav tako lahko vzel za hec kak družbeni pojav, ki pa se pozneje izkaže kot prav nič hecen (za ilustracijo naj opozorim le na Bowieve izpade, o čemer piše v eni od prejšnjih številk Tribune vendar gre tu za diametralno nasprotni stvari — če bi kdo hotel iskati kakšno podobnost s Pankrti!!). Pozablja, da je vsak socialni, kulturni itd. pojav „otrok svojega časa", rezultat povsem določenega historičnega razvoja in nikakor ne „hec" zgodovine. Zato je obravnavanje česarkoli — tudi punka — izven družbenega konteksta, ki poraja pojave, milo rečeno nesposobnost analize in spoprijema z določenim pojavom. Namesto tega pa pljuje pojave, jih ne (zakaj? ?) poskuša niti analizirati, ampak rajši o njih pesni, in to slabo.

In prav zato je potrebno „rezonirati z vso resnostjo, žal", če naj rezoniranje legitimira svoj obstoj; če pa naš pevec uporablja besedo v pejorativnem pomenu, je nekakšen anahronističen moralist, ki pravi, da naj bomo lepo tiho, naj ne ugovarjamo in pripominjamo, kar vsekakor kaže na ostanke patriarhalne etike z njenim avtoritetnim pristopom. Morda nas hoče prisiliti, da bi poslušali njegov hvalospev ali pa gluho razmišljanje tov. Rupla. Če pa ima kaj proti resnosti in ima rajši hec, pa naj kupuje Pavliho — list za pametne Slovence, ne pa da rovari po stvareh, na katere se očitno ne spozna. Tudi tu, v drugem odstavku ni bera — kar se tiče argumentov — nič boljša. Edino upanje pred popolnim polomom daje še zadnji odstavek.

Pa „poglejmo samo", zakaj naj bi bila „sporna ‚ploščica' Pankrtov". Za koga res ne „paše" na lep in drag hi-fi, ovitek pa je naravnost reven, gotovo pa je sporna lahko samo za okolje, ki ne prenese kritike, kaj šele samokritiko (tudi Stalin je neusmiljeno obračunaval z njo) in rajši dopušča in s tem podpira produkcijo disko-komercialnega tipa glasbe. O „strokovni glasbeni plati" ne morem ugovarjati „strokovnemu" glasbenemu mnenju pevca, ker nisem strokovnjak. Pripomnem naj le, da bi gotovo tov. P. „celo diplomske naloge" ne naredil, če bi bilo potrebno v njej obdelati sociološko-ideološka vprašanja, ki se postavljajo ob industriji glasbe (kot eni najvplivnejših vej industrije zabave) pri nas, posebej če pogledamo „sama besedila". Za tremi pikami pride „amore mio" — o sole mio — in tako v tretjem delu „tako zanič teksta in praznega flancanja" krepko rita „tja v tri dni" (morda posluša „naše izvirne plošče") in „v stilu najbolj poceni pogrošne literature, zavijajoče in prav po osladno" alfabetsko poje svojo odo „državnim' inštancam" in krepko zaropota po „šundu". Tako je prav! Dol s šundom!! Ole! Ole! Ampak, prej moramo jasno vedeti, kaj spada k šundu in kaj ne! Izkazalo se je, da tudi v tem delu nima tov. P. nič srečnejše roke kot v prejšnjih, „žal!"

„Ta ‚sporni" pridelek za branje sem (gotovo ne edini) uvrstil v rubriko: to je treba preslišati. Vendar bom sedaj poskusil pretresti še tekst tov. Rupla, toda ne meščansko-buržuazno apriori razvrednoteno, ampak analitično. Do tukaj sem kolikor sem mogel zvesto sledil (ne-)mislim tov. P. in me je prav to prisililo v pisanje, kakršno je pač nastalo, kajti od analize ni bilo nič, saj nisem imel kaj analizirati, lahko bi edino nabiral cvetke z vrta tov. P., ki se je sedaj izkazal podoben g. Duehringu, tako po ocenjevanju ustvarjalnega dosežka, kot po analitično-znanstveni obdelavi tematike. Pravim podoben, kajti dejansko ga niti ne dosega. Upajmo pa, da bo ostal zvest svoji vlogi oprode. Moti me le to, da ob vsej poplavi besed, ni niti enkrat povedal, ZAKAJ tako in ne drugače, da sploh ni pokazal, da ve, kaj je argument. Rezultat je seveda en velik gol NIČ, čeprav bombastično okrašen. Dovolj o tem, o tako „izvirnem zapisu" sem že tako ali tako zapravil preveč časa, ki ga ni vreden.

Sedaj pa k zgoraj zadani nalogi. Na[illegible] bom pozabaval s samim obsegom pisanja. Tretjina teksta je avtorjevo nerelevantno [illegible]vanje o punku, v katerem se tudi izkaže, da o stvari ni kdovekaj poučen. Povrhu pa [illegible]ja še s punkom, kot se kaže v tujini, loti pa se tudi prevajanja, o katerem rajši ne bi[illegible] besed; polovica te tretjine pa obsega samo pisanje o zunanji percepciji oz. izgledu p[illegible]ev, za katerega mislim, da ni relevantno niti za ocenjevanje glasbe niti za naše okolje, [illegible]tovo specifično, konkretno in zahteva tudi tak pristop. Ne pa da se vse skupaj zbaše [illegible]š in se daje ocene kar „počez".

Tretjina teksta pa je „posvečena" plo[illegible]rtov in sicer je polovica od tega norčevanje iz teksta, ostalo pa je razdeljeno med ne[illegible]d o glasbi sami in vzvišeno in neodgovorno oceno. Ostala tretjina pa je uvod, ki poda[illegible]acijo o vzrokih za pisanje in pa meditiranje o „novi praksi v našem kulturnem živl[illegible] čemer pa je že dovolj povedal I. Vidmar (Teleks, št. 6, str. 6—7). Lep tercet, ni ka[illegible]

Rad bi le nakazal nekatere aspekt[illegible] svojih močeh pojasnil nedoslednosti in polresnice, menim pa, da nisem kompe[illegible]a globjo analizo. Tudi ob ugotovitvah, ki so jih podali že Pankrti in Vidmar se v več[illegible]e mislim ustavljati in jih tudi ne ponavljati.

Sam pojem punk nikakor ni ustrez[illegible]den in označuje izmeček, ničvredneža, in sicer tudi v smislu razredne pripadnosti [illegible]mena pojmu ne podtikam) tistim slojem, ki so na robu družbe in jih vladajoči buržo[illegible]ed dejansko jemlje kot izmeček. Poleg tega pa ima beseda še priokus destruktivnosti [illegible]udi v smislu, ko nekdo nima dejanske moči in vpliva. Tudi jezik londonskih punk [illegible]je east London accent, ki je regionalno in delno tudi socialno pogojen. Največ ga [illegible]ripadniki delavskega razreda, čeprav zadnje čase ni več le akcent, ampak dobiva s[illegible]sto tudi v javnih občilih. Tudi ljudje, ki v poklicu „uspejo", obdržijo to jezikovno[illegible]ost, vendar lahko kljub temu mirno trdim, da ga višji razredi ne govorijo (vsaj take[illegible]eksti kažejo na obravnavanje socialnih tem in ne plavajo v medeni sentimentalnosti [illegible]tokrat prežvečeni osladnosti meščanstva. Z zgoraj naštetim označujejo določeno ra[illegible]n — kot sekundarno — morda tudi lokalno pripadnost in družbeno-socialni kontek[illegible]ka. Obenem pa je nastal kot alternativa in angažiranost proti meščansko-kapitalisti[illegible]ustriji glasbe, v katero se je tudi vključil do določene mere, vendar je v primeru ko[illegible]acije izgubil svojo kritično noto, s tem pa tudi ni praktično verificiral svojega obst[illegible]ružbeno angažirana glasba.

In NI nastal kot „protest mladine i[illegible] razredov'," tov. Rupel. Ni samo protest, ampak prava pravcata angažiranost. N[illegible]upravičeno uporabiti narekovaje za nižje razrede, kajti oni dejansko spadajo v [illegible]razred (vsaj kar zadeva kontekst nastanka, omenjen zgoraj) v deželi kapitalistične [illegible]cije. Ne vem, zakaj naj bi bil to „relativno tragičen anti-glasbeni pojav", kajti punk[illegible]e prav istemu razredu pripadajoče mladine, ki ga sprejemajo, so gotovo rezultat do[illegible]družbenih odnosov in v svojem nastopanju nikakor niso „relativno tragični". K[illegible]hko hudobno pomislil, da so omenjene formulacije zapiranje oči pred antagon[illegible] se pojavljajo v vseh družbah, vendar so v kapitalistični, zaradi nasprotja (ne edin[illegible]d načinom produkcije, ki je podružbljen, masoven in med načinom prisvajanja pr[illegible], rezultatov dela, ki je privaten, omejen na vladajoči razred, najbolj izraziti, najostre[illegible]

Pojavi pa se tudi vprašanje, koliko se[illegible]u morda odraža kriza kapitalističnega sveta; kajti že od Marxa in Engelsa vemo, da s[illegible]e periodično ponavljajo. Glede na to, da se vsaka taka kriza zrcali v t. im. nadstavbi [illegible]adnjem desetletju glasbeno ustvarjanje prav zaradi svoje masovnosti pomemben ele[illegible]ustrije zabave, gotovo pa nosi v sebi odraz določenih razmer, ne smemo prezreti tu[illegible]prašanja.

Jezik Pankrtov prav tako izraža lokal[illegible]dnost, vendar po mojem izhaja predvsem iz neposrednosti, pogovornega jezika, diale[illegible]lja, v kateri so, kar je tudi drugje značilnost punka.

Obenem pa socialna vsebina njihovih [illegible]ni zanemarljiva. Lahko rečemo, da tudi pri nas obstoja „razredna" problematika, [illegible] problemi v zvezi s tem pojavljajo tako neizbežno, kot vemo, da nismo nobena [illegible] družba, za kar pa so razlogi spet povsem konkretni in dejanski. Vemo tudi, da se[illegible]mom ne moreš spoprijeti, če ga ne spoznaš takšnega kot je, ampak v izkrivljeni [illegible] In zato ni umestno kritičen odnos do obstoječega stanja označiti s „koketira[illegible]e meščanska analiza se lahko ustraši svojih rezultatov, lahko zapira oči pred kri[illegible]sprotji ali pa zbeži v apologijo. Toliko z namenom, da ne bi svetohlinsko rekli, [illegible]nih problemov ni (kljub enakosti še vedno nismo blizu dejanske enakosti), da so t[illegible]pozarjanja destruktivno laganje in podobno etiketiranje, ki izraža le odnos meščansk[illegible]mozadovoljnosti do kritičnosti.

Pankrti zajemajo tekste iz konkretn[illegible]jenja, kažejo na svoj način na dogajanja in držijo „zrcalo življenju". (Tudi satira je [illegible]imela pomembno družbeno funkcijo, pa jo zato niso obravnavali ignorantsko ali p[illegible]ivno, le če ni imela preostrega jezika). Ne samo oni, ampak ves punk pri nas pre[illegible] alternativo travoltizmu, ki mu je tipično nasprotje tako po nastanku kot po fun[illegible] angažiranosti. Travoltizem daje meščanski (ne mestni) mladini občutek oslajene v[illegible]n pocukrane lahkotnosti — pravo nasprotje neposrednemu in odprtemu izražanju p[illegible] mu ne manjka kritične angažiranosti; oni prvi pa našo „lepo in prazno" mladin[illegible]ira, popelje jo v tipičen meščanski način zadovoljevanja potreb (ki izhajajo iz fa[illegible]e-to je sproduciral kapital, prav tako kot je sproduciral disko glasbo in Travolto), [illegible]videzni družabnosti še povečuje dejansko odtujitev med ljudmi. Še in še bi lahko [illegible]tem produktu kapitalistične manipulativne industrije (ki ga pri nas uspešno uvaža[illegible]vendar o njem ni vredno izgubljati še več besed, ker je preveč prozoren (čudi m[illegible]tisti, ki o teh zadevah pri nas odločajo, ne vidijo skozi to prozornost; gotovo pa [illegible]en ideološki uvoz prinaša preveč otipljive uspehe, da bi se mu odrekli!).

Odnos do punka pa je pri nas vsaj ign[illegible], če ne represiven. Kljub temu pa ga mnogo ljudi sprejema in verjetno vedo zakaj, [illegible]r dvomim pri travoltomanih. Mas media je gotovo odločilno prispevala k depopul[illegible] punka in to tem bolj, kot je prispevala k popularizaciji Travolte, pa se ji kljub [illegible]i posrečilo zmanipulirati vse mladine v ta slaščičarski (slaščičarji—oprostite, vi ni[illegible]krivi) kalup; za ilustracijo pa le to, da se je plošča Pankrtov prebila tudi na tako les[illegible]t je „stop-pops".

Članek Marjana Ogrinca „Kikirikanje..." — kljub njegovi izredni dolžini — objavljamo zato, ker se kritično dotika nekaterih problemov slovenske (pa tudi jugoslovanske) kulturne politike, še posebej pa Teleksovega fenomena vsevednega gospoda Rupla in njegove še za nekaj odtenkov bolj famozne rubrike. Je pa v članku nekaj trditev s katerimi se ne strinjamo. Gre predvsem za mesta, ki govore o angleškem punku in še posebej o „socialni relevantnosti" Pankrtov. Ker pa namen članka ni globalna analiza punka, (kar poudarja tudi avtor sam) ampak so bili odmevi ob izidu prve male plošče ljubljanskih občasnih maškar Pankrtov (o njih bo porodbjene govora v eni prihodnjih številk) samo povod za širše razmišljanje o kulturni problematiki — članek objavljamo.

Igor Žagar

Gotovo ne govorim o punku kot o ne vem kako kvalitetnem dosežku „pravoverne" kulture, vendar (glede na vse povedano) ne more dobiti take ocene, kot jo je podal tov. Rupel. Posebej še, če primerjamo tudi druge dosežke „nepravoverne" kulture pri nas. Poleg tega pa punka ne moremo vrednotiti s kriteriji „pravoverne" kulture, ker zahteva sebi primerna merila. Na kaki osnovi pa naj bi bil anti-glasbeni pojav? Ali ni morda tudi jazz nastal kot alternativa tradicionalni glasbi, prav tako rock, oba pa bi v času njunega nastajanja lahko označili kot „anti-glasbeni" pojav. Čeprav sta obe zvrsti do danes že krepko utrdili svoj obstoj in upravičenost, pa po tako dolgem času nekateri še vedno potiskajo rock pod etiketo sub-kulture. Res je, da je razvoj povsem specifičen, toda kakšna pa je lahko kultura, ki se razvija po svoje in se ji ne bi dogajalo predpone sub—? Nobena kultura se ne more enoznačno razvijati, razen kulture, ki ustvarja po dekretu. Vemo pa, da je cena, plačana za proletkult, neizmerna. Poleg vsega pa je edina kultura, ki se jo samo po sebi umetno jemlje kot „pravo", zrasla na tradiciji meščanske kulture in jo v marsičem ni presegla. Še vedno ostaja omejena na določeno elito, za množice pa ni privlačna. Ilustracija: klasična glasba je nedvomno prava kultura, pa je bila ves čas svojega zgodovinskega razvoja omejena in poslušana samo v buržuazno-meščanskih krogih. Proletariat ni (in niti ni imel možnosti, da bi imel afiniteto do nje, kaj šele, da bi se z njo lahko ukvarjal ali pa jo množično sprejemal. S tem je nikakor ne razvrednotujem; hočem pokazati, da navedeno še v marsičem velja, da smo vse premalo naredili za kulturno ovedenje množic delovnih ljudi in da je to področje še vse preveč prepuščeno naključju. Marsikdo bi verjetno lahko sprejemal klasično glasbo, če bi jo imel možnost spoznati; vendar je tudi jasno, da je nujen bolj odprt odnos do drugih kulturnih dosežkov, ki niso tradicionalno proklamirani kot „prava" kultura. Gotovo pa je, da moramo prerasti tisto vredno in podedovano iz meščanske kulture, kar bo dejansko možno šele v prihodnosti, ko se bo razvila na tej podlagi specifična kultura nemeščanske družbe. Še bolje, če bi uporabili v zadnjih stavkih namesto kulture pojem kulturnih dosežkov. Za konec tega razmišljanja še to, da nimam nič proti „pravi" kulturi, imam pa mnoge pomisleke o njej kot edino pravi kulturi, še posebej pa če nastopa proti vzporednim pojavom, ki pa jih ljudje še kar množično sprejemajo.

Tudi „formula ‚vsi smo umetniki' " je samovoljna interpretacija. Marsikateri so pri nas označeni kot umetniki, pa verjetno s strokovne plati niso nič boljši, kot so Pankrti, prej precej slabši; nihče pa ne skuša opraviti z njimi s kako formulo, še slabše pa je, da jih pušča v topi samozadovoljnosti in prepričanju, da so res umetniki. Poleg tega pa poznamo tudi samouke, ki so lahko precej bolj kreativni kot umetniki po poklicu, ali lepše rečeno, izšolani umetniki, ki pa imajo vsepovsod bistvene prednosti, za katere jih očitno legitimira že izšolanost sama.

Postavimo vprašanje kvalitete plošče Pankrtov z glasbene plati. Gotovo ne dosega posebne višine in virtuoznosti, v primerjavi z mnogimi izdelki domače in licenčne industrije glasbe pa ne morem najti razloga, ki bi omogočil podreditev njihove plošče davku na šund. Ne bom navajal primerov, ker ne najdem relevantnega korelata za primerjavo (gledano prav tako tekstovno), bom pa podal nekaj misli o popevki z lanske slovenske popevke — Moje orglice, ki pa ni obdarjena. Res ji lahko rečemo lepo popevanje, ki se razlikuje od „enakomernega, kolikor mogoče enostavnega in različnega udarjanja električnih brenkal in monotone recitacije teksta . . . ki je slabo razumljiv (le za koga, ki ni navajen hoditi v opero, je opereno petje ob prvem ali drugem obisku razumljivo?) in ima (za nameček še) grob zvok"? ? Omenjena pesmica je pravo nasprotje, nima grobega zvoka in priokusa pelina v tekstu, je pa dovolj pocukrana, da zagotavlja komercialni uspeh.

Sedaj pa tekst. Omenjena popevka prozorno kaže precejšen anahronizem, ki mu lahko očitamo tudi dobršen del reakcionarnosti. „Dajanje hčere nekomu za ženo" — s strani očeta — spada med značilnosti patriarhalno-fevdalnih odnosov, ki so že preživeli, ne morejo biti sestavni del sodobne družbe, posebej pa ne naše. Žensko obravnava kot blago, menjalno sredstvo, s katerim kot posedovalec lahko nemoteno razpolagaš in se mora konzument potruditi, da pride do njega; izbira je povsem na njegovi (in morda še na ponudnikovi) strani, medtem ko človek, humano bitje figurira kot povsem oropan moči odločanja, do absurda dehumaniziran in prepuščen posedovalcu v razpolaganje. Ne more odločati o svojem, lastnem življenju (kakšno bo ipd.) in ima omejene možnosti vpliva lahko le na roditelja, ki lahko odreče ponudbo konzumentu. „Vse se odvija takorekoč na istem tonu".

Tukaj (in ne samo tukaj!) lahko postavimo vprašanje ne le o „ideološki ‚prodaji' kulturnega izdelka" tov. Rupel, ampak predvsem vprašanje o prodaji ideološkosti (ali bolje ideologije) v naši produkciji glasbe kot zabave. O tem je spregovoril že Vidmar, pa tudi zgoraj je bilo to že jasno nakazano. Ali so ogromni profiti res edini cilj, ki odloča o produktih domače in tuje glasbe pri nas? Komercialno prostituiranje je na dlani, lahko pa se izkaže v prihodnosti veliko bolj pomembno, kot se marsikomu dozdeva, ki ga omenjena glasba (ne samo glasba) vsaj otopi, če že ne destruira. Nič nimam proti internacionaliziranju kulturnih dosežkov, nasprotno. Ampak, ali moramo uvažati večino najslabših, nekvalitetnih produktov, ki jih je sproduciral kapital, sproduciral z jasnim namenom, da mu prinašajo profite in (nezaveden) vpliv na konzumente, kjer si družbenokritičnega odnosa ne znam predstavljati, kjer je otopelost in ponemljanje bolj ali manj viden cilj (npr. vse kar spada pod železni ritem disco glasbe, ki kulminira s Travolto!) ki ne more prav nič prispevati k osveščeni osebnosti samoupravljalca, kar je cilj vzgoje naših mladih generacij, če se ne motim. In prav ideološki boj je eden najpomembnejših načinov boja proti ideologiji (v pristnem Marxovem pomenu besede). Da ne bi kdo mislil, da merim na kakšno represivno, nadzorovano in z dekreti predpisano kulturno politiko, poudarjam, da je poanta na selektivnosti in čim manjšem profitarskem interesu ter omogočanje tudi nereklamiranim dosežkom, da „pridejo" do potrošnikov. Kvalitetni oz. izdelki z določeno težo uspejo tudi brez reklamne mašinerije, če jih le ne skrivamo, medtem ko neštet uspejo predvsem zato, ker je vanje vloženih dovolj reklamnih prijemov in investicij. Žal je zaključek, da so ta področja prepuščena slučaju, ampak na drugi strani niso prav nič slučajna, temveč dobro organizirana, da prinašajo profite, ki jih omogoča prav naključnost ene plati.

Sedaj pa nekaj besed o tekstih na plošči Pankrtov. Tov. Rupel da neki pesmi etiketo „koketiranje z razredno problematiko", medtem ko druge ne poimenuje; obe pa imata enako aktualno družbeno vsebino. Ne moremo mimo dejstva, da že beseda „kmetje delajo na poljih, delavci v tovarnah", „cirkus", „živalski vrt" kažejo na določene označence, ki nosijo v sebi socialno vsebino. Seveda bi bila potrebna analiza, ki je sedaj ne morem podati. Tudi etiketa „politični pritisk" je apriorno, prenagljeno ožigosanje določenega pojava. Lahko uporabljamo take nezaželene formulacije, če ne najdemo boljših, konkretnejših, nimamo pa pravice odtegniti pojavu (izdelku) analize, še manj pa ga brez nje ožigosati.

O „formuli ‚vsi smo umetniki' " sem že zgoraj spregovoril, o kritiki meščanskega (načina) življenja pa samo to. Nikakor ni le „popularna tema", niti ni omejena na slovensko kulturno politiko, ampak prekleto pomembno vprašanje, ki se zaostri ob vprašanju alienacije meščanskega individua in preseganju le-ta v družbi, ki ne bo več „meščanski kozmos" ali „predzgodovina človeštva". Zato pa je potrebno iskati možne načine že dandanes, kajti vse spremembe so historično pogojene in imajo za razvoj bolj ali manj neogibne stopnje, ki jih morajo preživeti. In meščanski način življenja je le zunanja manifestacija vzrokov, ki vodijo vanj, je tisto, kar se kaže na zunaj, ima pa vzroke, ki so pogojeni s produkcijo samo. Ni zanemarljivo vprašanje na področju razrednega boja (zanimive konstacije v tem smislu je podal W. Reich v delu „Masovna psihologija fašizma"), razvoj bo sam pripeljal do spoprijema z njim.

„Izvirno" razmišljanje tov. Rupla, ki „se odvija tako rekoč na istem tonu", obravnava tematiko malomarno kot „rezultat zavestnega izbora". Niti najmanj pa ne dvomim, da je tov. Rupel sposoben priti do dejanskih rezultatov, če bi to le hotel, je pa tudi res, da je težko biti „mojster za vse", kar so povedali že J.Menart (. . . tako samovoljno, nemalokrat pristransko vtikanje v vse in vsakogar, v stvari, na katere se razume in prav tako v tiste, na katere se razume bolj malo ali pa sploh nič." Teleks, št. 5, 2. 2. 1979, str. 7), Pankrti in I. Vidmar.

Preden končam, pa še nekaj besed o Teleksovem teleksu (Teleks, št. 6, 9. 2. 1979, str. 4), ki se nanaša tudi na uvodni del rubrike tov. Rupla v eni številki prej. V zapisu je več protislovij in prenašanj objektivne polemike v sfero osebnega obračunavanja. „Osebni nasvet avtorja bralcem" je prav tako lahko manipulacija z okusom kot tudi vrednotenje „kulturnih dogodkov" po lastnem okusu. Okusi ne morejo biti uniformirani! Ni pa opravičila za dezinformacije, ki jih lahko lepo prikrije formula, da je to vse iskren prijateljski nasvet. In če tako pisanje komu ni ljubo, to ni nobena prizadetost, ni „poravnava osebnega", ampak res razčiščevanje spornega. Ni sprejemljiva še taka iskrenost v nevednosti, pa če je še tako zanimiva, kajti to je znani pristop časnikarjev, tov. Rupel pa je vendar strokovnjak. Označitev „prizadetih" z „užaljenostjo" pa je navaden pesek v oči bralcem, ki je povrhu dekoriran še z avtoriteto doktorata, ki mu ga nikakor ne oporekam, sem pa o mojstrih za vse že napisal nekaj. Poudarjam (glede na napisano in mnenja objavljenih prispevkov v omenjeni rubriki), da je iz tega jasno, da niso to osebna obračunavanja, kajti argumenti so prisotni in pokažejo pravo podobo, ne pa užaljenost!! Odmev tov. P. pa verjetno res ni drugega kot obračunavanje, pa je vseeno objavljen. Obenem mislim, da mora tudi kritik podati argumente, zakaj taka ocena in ne drugačna. Pa še to; če napišete, da so strani odprte tudi tistim, ki mislijo drugače, je to kljub vsemu še vedno lažna demokracija, kajti pisanje tov. Rupla ima pri večini publike gotovo večjo težo kot pismo nekega ali več bralcev, ki niso že vnaprej proglašeni za avtoriteto. Opomba: pričujoči tekst je bil pisan za Teleks, kjer pa so ga zavrnili. Ker je bil pisan za ta širši kontekst, gotovo ne deluje tako v Tribuni. Zaradi časovne stiske pa ga nisem mogel predelati tako, da bi tudi v tem kontekstu izzvenel v pravem tonu. Kljub temu pa naj bi dosegel svoj namen, da nakaže na nekatera vprašanja naše kulturne politike, ni pa globalna analiza ne punka niti ostalih vprašanj.

Marjan Ogrinc

KAM GREDO DIVJE SVINJE?

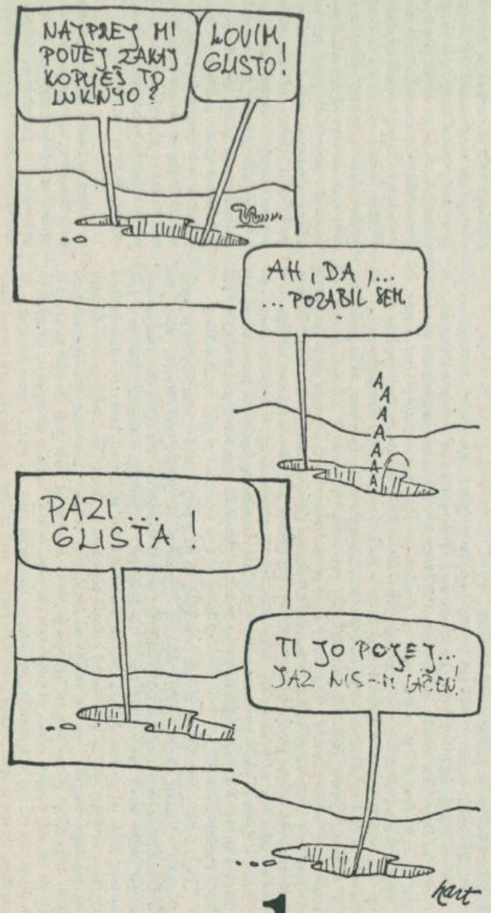

1

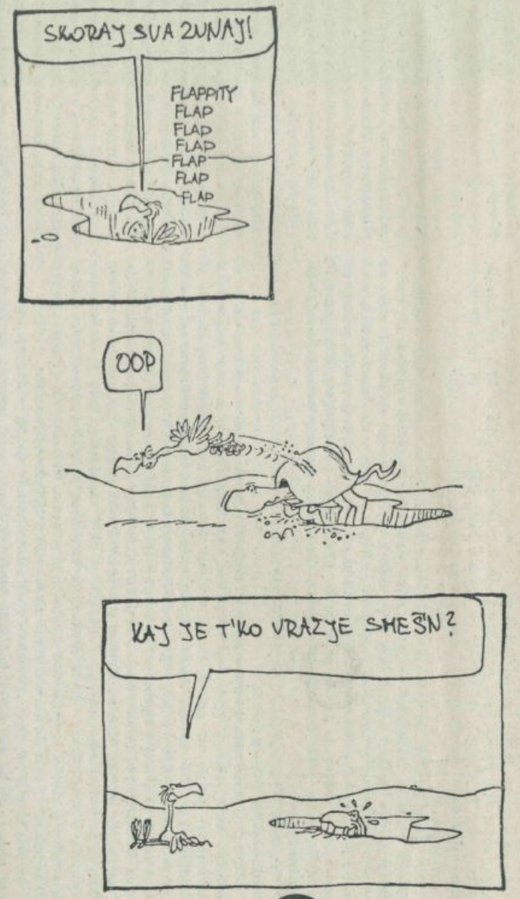

2

Če ste se prestrašili, da divjih svinj ni več, potem ste se po krivem. Še vedno smo tu in še vedno pišemo o divjih svinjah. No, če se je treba spet sprehoditi gor in dol po svetu in pogledati, komentirati, potem je, hm, težko. Narediti izbor iz „razgibane" mednarodne scene niti ni tako lahko. Newsweeku pišejo bralci kot na primer Nelson. C. Okonkwo, dejanje in da ima rodezijska vlada pravico, da zaščiti svoje meščane pred takimiakcijami.Vi nič.

GRUNGE

3

V Franciji so se bili boji med jeklarskimi delavci v mestu Denain, oziroma med 1500 policaji in 3000 delavci iz jeklarske industrije. Bilanca: po dveh dnevih boja je 22 delavcev „na bolniški" in 7 policajev „opečenih". Boji so nastali po odločbi prvega ministra Raymonda Bara in njegovega načrta za ukinitev 21000 delovnih mest in ukrepov, ki bi morali revitalizirati francosko jeklarsko industrijo. Francoski delavci: spomnite se komune in LIP-a!

4

V San Salvadorju se po zahodnjaških virih (prav po njih) vrši razredna vojna! Pomislite!

Čeprav te iste zahodnjaške agencije, ker drugače ne morejo, mečejo vso krivdo na levo usmerjene „skupine" ki se borijo v San Salvadorju že šestiinštirideset let, nam to ne more zamegliti razrednega problema in problema razrednega boja v San Salvadorju, Latinski Ameriki in v celem svetu.

Gverila se je tu borila na svoj specifičen način. To je bilo predvsem s pomočjo ugrabitev industrijalcev, biznismenov, domačih in tujih, in z denarnimi odkupninami za njihovo izpustitev. Lani so gverilci zbrali 36 milijonov dolarjev — kot pravijo izvedenci na tem področju — več kot je nacionalni dohodek.

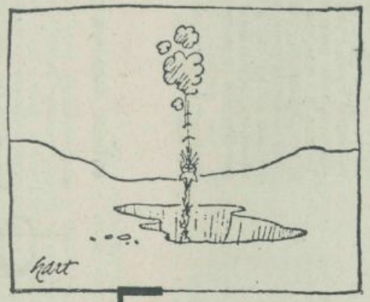

5.

V San Salvadorju delujejo različne levo usmerjene skupine. To so: Narodna revolucionarna armada (ERP), Oborožene sile nacionalnega odpora (FARN), ki delujejo, kot smo že povedali, z bombaškimi napadi proti organom državne oblasti – policije in z ugrabitvami proti tujim poslovnežem, npr. predstavnikom Philipsa, Essa, ki morajo odšteti 6 milijonov dolarjev za svobodo svojega človeka.

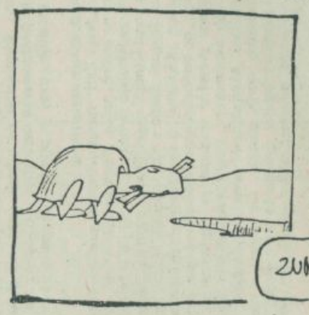

6

Mislimo, da je pravilno stališče jugoslovanskih predstavnikov v ZN, kjer je v teh dneh razprava o terorizmu. Velikokrat smo priča temu, da kapitalistične države ustvarjajo tako javno mnenje s sredstvi javnega obveščanja, ki jim je povšeči. Eno od teh je tudi „terorizem". Zato je Dževad Mujezinović pravilno rekel, da se ne sme izenačevati pravičnega boja za svobodo s terorizmom. Povedal je še: „Dokler obstaja nasilje množičnega terorja imperialističnih, kolonialističnih, rasističnih in drugih vladajočih napadalnih sil in dokler ne bodo rešene sedanje krize in odpravljena žarišča spopadov, mednarodnega terorizma ne bo mogoče odpraviti. To pomeni, da organizirano upiranje takšnemu terorju še ni terorizem . . ."

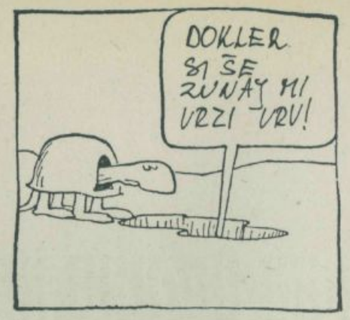

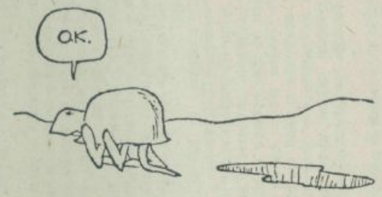

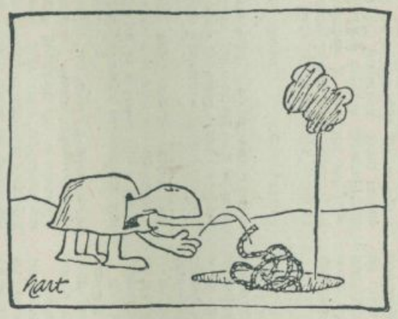

7

Odgovor države je kot vedno formiranje „antiterorističnih" skupin, o čemer lahko berete v Tribuninem nadaljevanju: Oborožene sile v Čilu – primer imperialistične penetracije.

Vsak narod si mora izboriti zmago in svobodo sam. Proletariat in kmetje v Latinski Ameriki kot nasplošno v celotnem tretjem svetu, so razred, ki je najhuje izkoriščan in razred, ki si lahko s svojim bojem pribori svobodo. Način in pot mora najti sam.

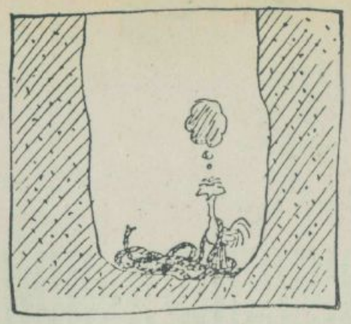

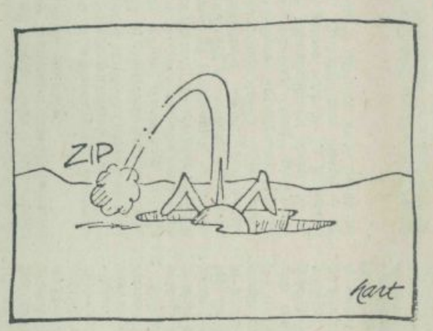

8

ZDA in Portugalska sta se odločili ponovno podpisati sporazum v zvezi z ustvaritvijo zračne baze na Azorih.

Globoko verjamemo, da se Homeiniju ne bo posrečilo ustvariti „islamske republike", vsaj ne tako, kot jo je začel ustvarjati. Že zdaj isti gospod poziva delavce, da naj bodo strpni in naj počakajo, da pride vlada iz težav. Taka je to revolucija. Medtem ko je v nekem zgodovinskem trenutku gospod Homeini igral kohezivno vlogo, igra sedaj čisto nasprotno – reakcionarno.

DO KONČNE ZMAGE NAPREJ
uredništvo za MO
P. S. NE POZABITE NA NIKARAGUO!

rosa luxemburg III

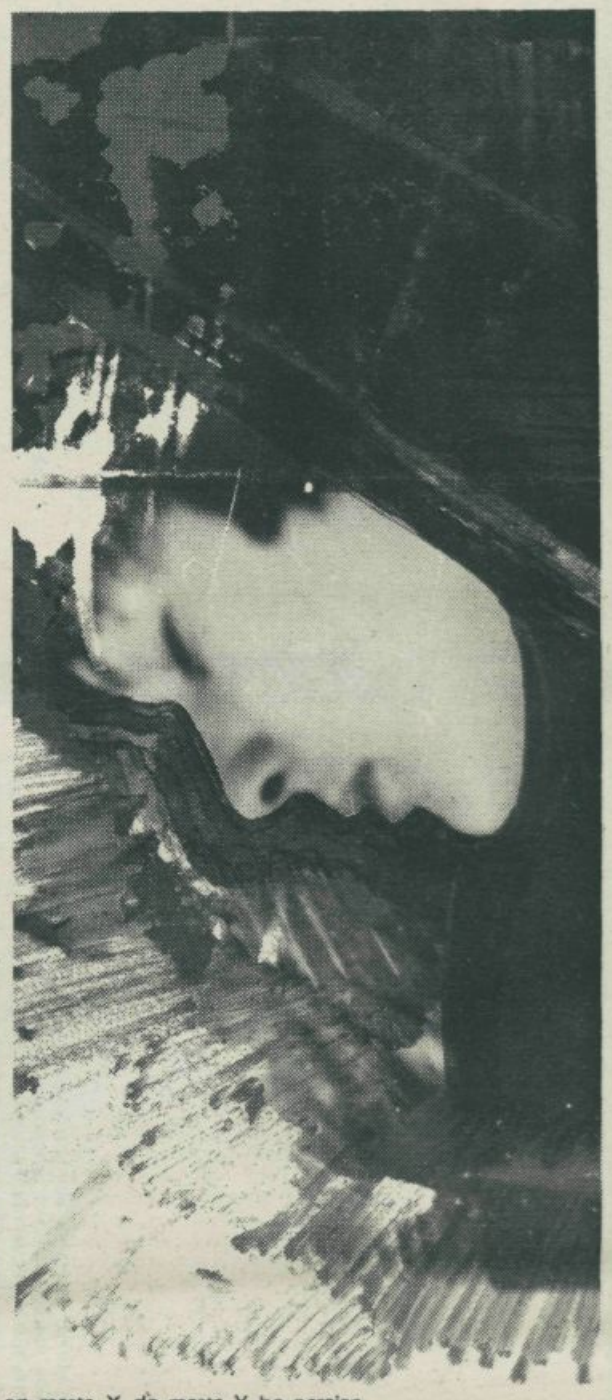

Rosa Luxemburg:

AKUMULACIJA KAPITALA ALI KAJ SO IZ MARXOVE TEORIJE NAREDILI EPIGONI

Antikritika drugo nadaljevanje

To je tako čudovit primer epigonstva, da ga lahko vzporejamo le z anekdotičnim dogodkom pedantnih učenjakov v znani zgodbi o „presaditvi lista" (Blattversetzung) v Kantovi „Prolegomeni".

Stoletje dolgo so se v filozofskem svetu često prepirali o raznih ugankah Kantovega nauka in posebno „Prolegomene"; pri pojasnjevanju Kantovega nauka so se oblikovale cele šole, ki so si skakale v lase. Dokler profesor Vaihinger ni pojasnil ene teh najtemnejših ugank na najbolj enostaven način na svetu, ko je opozoril na to, da del 4. paragrafa „Prolegomene", ki je ostalemu tekstu poglavja v resnici tako kot pest na oko, sodi v 2. paragraf, od katerega ga je ločil tiskarski škrat, tako da je dobil napačno mesto. Vsakemu preprostemu bralcu spisa je stvar takoj jasna. Ne pa pedantnim učenjakom, ki so celo stoletje gradili globokoumne teorije na tiskarskem škratu. V Bonnu se je celo našel strašno učen mož in profesor, ki je v štirih člankih mesečnika „Philosophische Monatshefte" razkačeno dokazoval, da „namišljena presaditev lista" sploh ne obstoja, da je Kant prav s tiskarskim škratom edino pravilno in neponarejeno prišel do izraza in da ta, ki si je predrznil v tem izvohati tiskarskega škrata, ni razumel Kantove filozofije.

Približno tako se danes „strokovnjaki" držijo predpostavke drugega zvezka Marxovega „Kapitala" in matematičnih shem, zasnovanih na tej predpostavki. Glavni dvom v moji kritiki je usmerjen na to, da matematične sheme pri vprašanju akumulacije ne morejo sploh nič dokazovati, ker je njihova zgodovinska predpostavka nevzdržna. Za odgovor mi pravijo: Toda sheme se gladko razrešijo, torej je problem akumulacije rešen, sploh ne obstoja!

To je primer ortodoksnega kulta formule.

Otto Bauer je v „Neue Zeit" razreševal moje vprašanje, kako se realizira presežna vrednost, na sledeč način. Skonstruiral je štiri velike številčne tabele, v katerih ne zadostujejo latinske črke, ki jih je uporabljal Marx za skrajšano označbo konstantnega in variabilnega kapitala. Bauer je pristavil še nekatere grške črke. Njegove tabele s tem izgledajo še bolj zastrašujoče kot vse sheme v Marxovem „Kapitalu". S tem aparatom je hotel pokazati, kako kapitalisti razprodajo, po obnovitvi uporabljenega kapitala, presežek blaga, v katerem tiči določena presežna vrednost za kapitalizacijo: „Vrhu tega hočejo kapitalisti (po nadomestitvi starih produkcijskih sredstev — R.L.) uporabiti v prvem letu akumulirano presežno vrednost za razširitev obstoječih ali ustanovitev novih obratov. Če hočejo v naslednjem letu porabiti za 12500 povečan kapital, morajo že letos graditi nove delovne prostore, kupiti nove stroje, povečati zaloge surovin itd. itd." (Neue Zeit, 1913, št. 24, str. 863).

Tako bi bil problem rešen. „Če hočejo kapitalisti" razširiti svojo produkcijo, potem seveda potrebujejo več produkcijskih sredstev kot dosedaj in so tako vzajemno lastni odjemalci. Istočasno potem potrebujejo več delavcev in za te delavce več življenjskih sredstev, ki jih prav tako sami izdelujejo. S tem je celotni presežek produkcijskih in življenjskih sredstev spravljen in akumulacija se lahko začne. Kot vidimo, pride vse na to, če kapitalisti „hočejo" razširiti produkcijo. In zakaj tega ne bi hoteli? Seveda „hočejo"! „S tem je realizirana celotna produkcijska vrednost obeh sfer, torej tudi celotna presežna vrednost", zmagoslavno pojasnjuje in iz tega zaključuje:

„Na enak način lahko na osnovi 4. tabele preverimo, da se ne le v prvem, temveč tudi v vsakem naslednjem letu proda celokupna produkcijska vrednost obeh sfer brez motenj, da bo realizirana celokupna presežna vrednost. Domneva tovarišice Luxemburg, da akumuliran del presežne vrednosti ne more biti realiziran, je torej napačna." (l.c., str. 866) (podčrtala R.L.).

Bauer le ni opazil, da se za tako bleščel rezultat ni posluževal tako dolgih in natančnih preračunavanj s štirimi tabelami, s širokimi in podolgovatimi, oklenjenimi in štirinastropnimi formulami. Rezultat, do katerega je prišel Bauer, namreč sploh ne izhaja iz njegovih tabel, temveč ga je enostavno predpostavil kot danega. Vso Bauerjevo „dokazovanje" je v tem, da enostavno predpostavlja to, kar je bilo treba dokazati.

Če hočejo kapitalisti razširiti produkcijo, in sicer skoraj za toliko, kot posedujejo dodatnega kapitala, potem morajo ta dodatni kapital le vtakniti v produkcijo (seveda predpostavljeno, da sami prav tako izdelujejo vsa potrebna produkcijska in življenjska sredstva!) in potem jim ne preostane noben neprodan presežek blaga; bi lahko bilo kaj enostavnejšega in je za „dokaz" nekaj tako samoumevnega potrebna navlaka formul z latinskimi in grškimi črkami?

Toda gre za to, če kapitalisti, ki gotovo „hočejo" vedno akumulirati, tudi lahko, t.j. če za razširjeno produkcijo najdejo trg, ki se stalno širi, in kje ga najdejo? Odgovora na to ne morejo dati nobene aritmetične operacije z izmišljenimi številkami na papirju, temveč samo analiza ekonomskih družbenih povezav produkcije.

Če „strokovnjake" vprašamo. „To, da kapitalisti „hočejo" širiti produkcijo, je v redu, toda komu bodo potem prodajali svojo razširjeno količino blaga? ", odgovorijo: „Kapitalisti bodo vedno znova sami odjemali to rastočo količino blaga za svoje obrate, saj vendar „hočejo" vedno znova širiti produkcijo!"

„Kdo kupi produkte, to kažejo prav sheme", je kleno pojasnil „Vorwartsov" recenzent G. Eckstein.

Kratko in jasno: Kapitalisti vsako leto razširjajo produkcijo točno za toliko, kot so „prihranili" pri presežni vrednosti, so svoji lastni odjemalci in jim tržišče zato ne dela nobenih skrbi. Ta trditev je izhodišče celotnega „dokazovanja". Takšna trditev pa ne potrebuje nobenih matematičnih formulacij in absolutno z njimi ne more biti dokazana. Samo naivna predstava, da so matematične formule tu lahko dokazale glavno stvar, ekonomsko možnost takšne akumulacije, je najzabavnejši quiproquo „strokovnih" čuvarjev marksizma in po sebi zadostuje, da bi se Marx obrnil v grobu.

Marxu samemu niti v sanjah ni prišlo na misel, da bi lastne matematične formule dal kot dokaz, da bi bila akumulacija dejansko možna v družbi, ki je sestavljena iz kapitalistov in delavcev. Marx je raziskoval notranji mehanizem kapitalistične akumulacije in postavil določene ekonomske zakone, na katerih sloni proces. Približno tako je izvajal: Da bi se izvršila akumulacija celokupnega kapitala, torej pri celotnem razredu kapitalistov, morajo obstojati med obema velikima oddelkoma družbene produkcije, izdelavo produkcijskih sredstev in izdelavo življenjskih sredstev, gotovi čisto točni kvantitativni odnosi. Le če bodo obstajali takšni odnosi, tako da bo en velik oddelek produkcije drugemu stalno na roko, bo lahko nemoteno napredovala progresivna širitev produkcije in istočasno — kar je smoter vsega — iz nje izhajajoče stalno kopičenje kapitala v obeh oddelkih. Da bi jasno in razločno razložil in zajel svoje misli, je Marx navrgel matematični primer, shemo z izmišljenimi številkami, na katerem pokaže: tako in tako morajo biti med seboj posamezne pozicije sheme (konstantni kapital, variabilni kapital, presežna vrednost), da akumulacija lahko napreduje.

Torej da se razume: matematične sheme so za Marxa primer, ilustracija njegovih ekonomskih misli, kot je bila „tableau economique" Quesnayu za njegovo teorijo ali kot so na primer zemljevidi različnih časovnih obdobij ilustracija takratnih vladajočih astronomskih in geografskih predstav. Če so zakoni, ali pravilneje fragmentarno nakazani zakoni akumulacije, ki jih je postavil Marx, pravilni, lahko jasno dokaže le ekonomska analiza sama, njena primerjava z drugimi zakoni, ki jih je Marx postavil, preudarjanje različnih konsekvenc, do katerih pripeljejo, preizkušanje predpostavk, iz katerih izhajajo ipd. Kaj si lahko mislimo o „marksistih", ki zavračajo vsako tako kritiko kot prismojen poskus, ker resničnost zakonov dokazujejo matematične sheme! Dvomim, da bo akumulacija lahko napredovala v družbi, ki bo sestavljena le iz kapitalistov in delavcev, kot odgovarja Marxovi shemi in menim, da se kapitalistični razvoj produkcije v celoti sploh ne da zajeti v shematično razmerje med čistimi kapitalističnimi obrati. Na to „strokovnjaki" odgovarjajo: Toda to je gotovo možno! To je možno bleščeče dokazati „na podlagi 4. tabele", „to kažejo prav sheme" — t.j. dejstva, da je možno brez odpora seštevati in odštevati vrste številk na papirju, ki so si jih izmislili za ilustracijo!

V starem veku se je verjelo v obstoj izmišljenih bitij: palčkov, ljudi z enim očesom, z eno roko in nogo ipd. Mogoče še kdo dvomi, če so ta bitja sploh kdaj obstojala? Toda saj jih vidimo natančno narisane na starih zemljevidih. Ali to ni dokaz, da so predstave v starem veku ustrezale resničnosti?

Vzemimo pust primer.

Za načrtovano gradnjo železnice od mesta X do mesta Y bo narejen predračun in točno preračunano, kako velik bo letni osebni in tovorni promet, da bo lahko, razen amortizacije, delil tekočim stroškom in drugim „rezervam" „odmerjene" dividende, recimo najprej 5, potem 8 odstotkov. Ustanoviteljem železniške družbe gre kajpak predvsem za vprašanje, če je na predvideni progi dejansko pričakovati osebni in tovorni promet, ki bo zagotovil rentabilnost iz predračuna stroškov. Da bi odgovorili na to vprašanje, so očitno potrebni točni podatki o dosedanjem prometu proge, o pomenu za trgovino in industrijo, o rasti prebivalstva v mestih in vaseh ob progi in drugih ekonomskih in socialnih razmerah. Kaj bi rekli človeku, ki bi hotel vzklikniti: Sprašujete iz česa izhaja rentabilnost proge? Toda prosim vas, to vendar piše prav črno na belem v predračunu. Tam se lahko prebere, da je to osebni in tovorni promet in da bodo iz teh dohodkov deljene najprej pet, potem pa osemodstotne dividende. Če niste tega videli, gospodje moji, potem ste popolnoma napak razumeli bistvo, smoter in pomen predračuna!

Trezni ljudje bodo gotovo skomigajoče pokazali takemu modrijanu, da sodi v norišnico ali otroški vrtec. Med uradnimi čuvarji marksizma pa takšni modrijani tvorijo areopag „strokovnjakov", ki ocenjujejo druge ljudi, če so pravilno ali napak razumeli „bistvo, smoter in pomen Marxovih shem".

Kaj je torej središče razumevanja, ki ga baje „dokazujejo" sheme? Ugovarjala sem, da k akumulaciji spada možnost prodajati blago v naraščajoči meri in spreminjati v njem vsebovani profit v denar. Naraščajoča širitev produkcije, torej naraščujoča akumulacija, je možna šele takrat. Kje kapitalisti kot celokupen razred prodajajo vedno več? Moji kritiki odgovarjajo na to: sami tvorijo ta prodajni trg. S tem ko vedno bolj širijo svoje obrate (ali pa ustanavljajo nove), sami potrebujejo vedno več produkcijskih sredstev za svoje tovarne in življenjskih sredstev za delavce. Kapitalistična produkcija je sama sebi prodajni trg, ta torej avtomatično raste z rastjo produkcije. Toda glavno vprašanje s stališča, kapitala je: Bo lahko na ta način dosežen ali zbran kapitalistični profit? Samo takrat je lahko govora o akumulaciji kapitala.

Vzemimo spet enostaven primer: kapitalist A producira premog, kapitalist B fabricira stroje, kapitalist C izdeluje življenjska sredstva. Te tri osebe nam lahko predstavljajo celovitost kapitalističnih podjetnikov. Če B izdeluje vedno več strojev, mu A lahko prodaja vedno več premoga in lahko od njega dobiva vedno več strojev, ki jih bo uporabil v rudarstvu. Oba potrebujeta vedno več delavcev in ti vedno več življenjskih sredstev, torej tudi C najde vedno večji odkup in bo tako tudi sam odjemal vedno več premoga in strojev, ki jih potrebuje za svoj obrat. Tako gre stvar v krogu in se vedno bolj stopnjuje — tako dolgo, dokler mlatimo prazno slamo. Toda zgrabimo stvar nekoliko konkretneje.

Akumulirati kapital ne pomeni izdelovati vedno večje gore blaga, temveč spreminjati vedno več blaga v denarni kapital. Med kopičenjem presežne vrednosti v blagu in uporabo presežne vrednosti za razširitev produkcije je vedno odločilen skok, salto mortale blagovne produkcije, kot ga imenuje Marx: prodaja za denar. Velja za posameznega kapitalista, ne pa za celokupen razred, za družbo v celoti? Nikakor ne. Kajti pri opazovanju stvari z družbenega stališča „ne smemo", je dejal Marx, „zabresti v Proudhonove manire meščanske ekonomije in opazovati stvari tako, kot če bi družbo kapitalističnega načina produkcije opazovali en bloc, kot totaliteto, pozabili pa njen specifičen zgodovinsko ekonomski karakter. Nasprotno. Potem imamo opravka s skupnim kapitalistom" (Gesamtkapitalist) (Kapital, drugi zvezek, str. 409). Prav kopičenje profita kot denarnega kapitala je specifičen in bistven karakter kapitalistične produkcije in velja za razred prav tako dobro kot za posameznega podjetnika. Marx je tudi sam prav pri opazovanju akumulacije celokupnega kapitala razlikoval „tvorbo novega denarnega kapitala, ki spremlja resnično akumulacijo in jo pri kapitalistični produkciji pogojuje (podčrtala R. L.) (Kapital, drugi zvezek, str. 485). V toku svojega raziskovanja se je vedno znova vračal k vprašanju: Kako je možna akumulacija denarnega kapitala pri razredu kapitalistov?

Preizkusimo s teh stališč duhovito mnenje „strokovnjakov". Kapitalist A prodaja svojo blago B-ju, tako dobi od B-ja presežno vrednost v denarju. Ta prodaja svoje blago A-ju in dobi od A-ja denar zopet nazaj za pozlatitev lastne presežne vrednosti. Oba prodajata svoje blago C-ju in torej tudi od tega dobivata vsoto denarja za svojo presežno vrednost. Od kod pa ta? Od A in B. Po predpostavki drugih virov za realizacijo presežne vrednosti, t. j. drugih konsumentov blaga ni. Toda ali lahko obogatijo na ta način, A, B in C s tvorbo novega denarnega kapitala? Predpostavimo za trenutek, da pri vseh treh rastejo za izmenjavo določene količine blaga, da je širitev produkcije nemotena in s tem lahko rastejo v blagu predstavljene količine presežne vrednosti. Izkoriščanje je izvršeno, možnost obogatitve, akumulacije, je tu. Toda, da bi možnost postala resničnost, je potrebna izmenjava, realizacija rastoče nove presežne vrednosti v povečanem novem denarnem kapitalu. Zapomnimo si, tu ne sprašujemo, kot večkrat Marx v drugem zvezku „Kapitala": Od kod pride denar za cirkulacijo presežne vrednosti? , da bi nato končno odgovorili: Od zlatokopov. Mi sprašujemo: Kako pride novi denarni kapital v žepe kapitalistov, če so (abstrahiramo delavce) medsebojno edini odjemalci blaga? Denarni kapital tu stalno potuje iz enega žepa v drugega.

Akumulacija kapitala ali kaj so iz Marxove teorije naredili epigoni

Toda spet: Mogoče nas vodijo taka vprašanja v zmoto. Mogoče obstoja zbiranje profita prav v tem procesu stalnega romanja zlatnikov iz enega kapitalističnega žepa v drugega, v sukcesivni realizaciji privatnih profitov, kjer sploh ni potrebno, da celokupna suma denarnega kapitala raste, razen v sivi teoriji?

Toda — ojoj! — s takšno domnevo bomo tretji zvezek Marxovega „Kapitala" enostavno vrgli v ogenj. Kajti tu je v središču kot eno najpomembnejših odkritij Marxove ekonomske teorije povprečni profit. Šele to daje teoriji vrednosti iz prvega zvezka realen smisel; na tem zopet temelji teorija presežne vrednosti in drugi zvezek in tako bo tudi ta zvezek romal v ogenj. Marxova ekonomska teorija stoji in pade z razumevanjem družbenega celokupnega kapitala kot realne resnične veličine, ki najde oprijemljiv izraz prav v kapitalističnem celokupnem profitu in njegovi razdelitvi ter iz njegovega nevidnega gibanja izhajajo vsa vidna gibanja posameznih kapitalov. Celokupni kapitalistični profit je v resnici mnogo realnejša ekonomska veličina kot na primer vsakokratna celokupna vsota plačanih delavskih mezd. Ta zadnja se pojavlja le kot statistično število z izračunavanjem za neko časovno obdobje, medtem ko celokupni profit nasprotno velja v gospodarskih obratih kot celota, ko s pomočjo konkurence in gibanja cen vsak trenutek razdeli na individualne kapitale kot „navaden" povprečen profit ali kot ekstraprofit.

Ostaja torej pri tem: družbeni celokupni kapital stalno dosega neki celokupni profit in to v denarni obliki, ki mora stalno rasti za smotre celokupne akumulacije. Kako lahko raste vsota, če deli romajo le iz enega žepa v drugega vedno v krogu?

Dozdevno je možno, — kot smo do sedaj predpostavljali — da raste vsaj masa celokupnega blaga, v kateri je utelešen profit, da pa nabava denarja pomeni težavo, kar je mogoče samo tehnično vprašanje cirkulacije denarja. Toda tudi to dozdevno je le pri površinskem opazovanju. Tudi masa celokupnega blaga ne bo čisto nič rasla, produkcija ne bo prav nič razširjena, ker je predpogoj že kapitalistično, na prvem koraku, spreminjanje v denar, vsestranska realizacija profita. A lahko prodaja B-ju, B C-ju in C zopet A-ju in B-ju vedno več blaga, profit bo realiziran le v primeru, če vsaj eden od treh končno najde prodajo zunaj zaključenega kroga. Če to ni tako, bo vrtiljak že po nekaj obratih škripajoče obstal.

Od tod je treba vrednotiti globino misli mojih „strokovnih" kritikov, ko mi kličejo:

„Ko torej tovarišica Luxemburg nadaljuje: očitno se vrtimo v krogu. Izdelovati več sredstev za potrošnjo samo zato, da bi lahko obdržali več delavcev in samo zato izdelovati več produkcijskih sredstev, da bi zaposlili višek delavcev, je s kapitalističnega stališča absurdnost! — težko je dognati, kako so lahko te besede uporabljene na Marxovih shemah. Smoter kapitalistične produkcije je profit in ta za kapitalista nastaja v opisanem postopku, s kapitalističnega stališča je to najmanj absurdno; mnogo bolj je to, prav s tega stališča, utelešenje razuma, t. j. stremljenja za profitom". (G. Eckstein, „Vorwaertsova" recenzija, 16. februarja 1913).

Res je „težko dognati", kaj je tu večjega: naivno priznana popolna nesposobnost zamisliti se v Marxovo osnovno teorijo družbenega celokupnega kapitala za razliko od posameznega kapitala ali popolna neuvidevnost za moje postavljeno vprašanje. Pravim: produciranje v vedno večjem obsegu le zaradi produciranja bi bilo s kapitalističnega stališča absurdnost, ker se pri tem — pod predpostavkami, katerih se oklepajo „strokovnjaki" — ne more realizirati profit za celokupni razred kapitalistov, torej se tudi ne more akumulirati. Na to mi odgovarjajo: to vendar ni pač nič absurdno, kajti pri tem se profit akumulira! Od kod pa to veste, strokovnjak? Da se bo profit akumuliral v resničnosti, „izhaja" prav — iz matematičnih shem! Iz tistih shem, v katere suvereno vrsto pod vrsto vpisujemo številke s črnilom na papir, s katerimi brez škode matematično operiramo in v katerih se ne ozira na denarni kapital.

Jasno je: vsaka kritika se mora brezupno razbiti v tako robustno „strokovnost", ker „strokovnjaki" enostavno stojijo na stališču posameznega kapitalista, ki je sicer zadostno za razumevanje analize procesa izkoriščanja, to je procesa produkcije, torej za razumevanje prvega zvezka „Kapitala", je pa popolnoma zgrešeno pri cirkulaciji in reprodukciji kapitala. Drugi in tretji zvezek Marxovega „Kapitala", ki ju preseva osnovna misel družbenega celokupnega kapitala, sta zanje ostala mrtev kapital, v katerem so se učili samo črke, formule, „sheme", niso si pa zapomnili duha. Marx sam nikakor ni bil noben „strokovnjak". Kajti ne da bi ostajal pri aritmetičnem „postopku" svojih shem, je vedno znova postavljal vprašanje: kako je možna splošna akumulacija, kako je možno oblikovanje novega denarnega kapitala pri razredu kapitalistov?

Stališče „strokovnjakov" vodi do vrste zanimivih posledic, s katerimi se očitno niso trudili, da bi jih premislili.

Prva posledica. Če je kapitalistična produkcija zase sama neomejen odjemalec, t. j. produkcija in prodajni trg sta identična, potem postanejo krize kot periodičen pojav popolnoma nepojasljive. Kako lahko produkcija, „kot kažejo sheme", poljubno akumulira, medtem ko njen lastni porast uporabi za novo širitev, tako je nepojasnjeno, kako in zakaj lahko pride do stanj, ko kapitalistična produkcija ne najde ustrezne prodaje za svoje blago. Po receptu „strokovnjakov" more sama požreti presežno blago, ga vtakniti v produkcijo (deloma kot produkcijska sredstva, deloma kot življenjska sredstva za delavce), „in prav tako vsako naslednje leto", kot kaže Bauerjeva 4. tabela, Neprebavljivi ostanek blaga se bo potem nasprotno spremenil v novi žegen akumulacije in profitiranja. V vsakem primeru se specifično Marxovo razumevanje krize, po katerem ta izhaja iz tendenc kapitala, da v vedno krajšem času preraste vse dane meje trga, spremeni v absurdnost. Kajti kako bi lahko produkcija, ki je sama sebi tržišče, v resnici prerasla trg, če torej trg stalno avtomatično raste z isto hitrostjo kot produkcija. Kako lahko, z drugimi besedami, kapitalistična kriza postane nepojasljiv fenomen. Ali potem obstaja samo ena pojasnitev: kriza ne izhaja iz nesorazmerja med sposobnostjo širitve kapitalistične produkcije in sposobnostjo širitve trga, temveč enostavno iz disproporcionalnosti med različnimi vejami kapitalistične produkcije. Te bi že lahko bile zadovoljujoči vzajemni odjemalci blaga, pa zaradi različnih stvari, zaradi anarhije ni pravih razmerij in se v eni producira preveč, v drugi pa premalo. S tem Marxu obrnemo hrbet in na koncu pristanemo pri očaku vulgarne ekonomije, ki ga je Marx tako pošteno zasmehoval, prispemo do manchesterske šole16 in meščanske ekonomije, do „nesrečnika" Saya, ki je že 1803 objavil dogmo, da je absurdno pojmovanje, da je lahko vseh stvari produciranih preveč; lahko so samo parcialne, ne pa splošne krize: če ima nek narod preveč enih produktov, to dokazuje, da je produciral nekih drugih premalo.

Druga posledica. Če kapitalistična produkcija tvori zase zadoščujoč trg, potem je kapitalistična akumulacija (objektivno vzeto) neomejen proces. Če bi produkcija lahko neovirano rasla dalje tudi potem, ko bo cel svet brez ostanka vladavina kapitala, ko bo vse človeštvo sestavljeno le iz kapitalistov in delavcev, t. j. da ekonomski razvoj kapitalizma ne bi imel nobenih meja, bi se s tem porušil eden temeljnih stebrov socializma. Po Marxu je vstaja delavcev, njihov razredni boj — in prav v tem je poroštvo njihove zmagovite moči — le ideološki refleks objektivne zgodovinske nujnosti na določeni stopnji razvoja kapitalizma. S tem pa ni samoumevno rečeno — takšni pridržki iz abecede marksizma so za moje „strokovnjake", kot bomo videli, še vedno neobhodni — da bo moral biti ali da bo lahko zgodovinski proces izčrpan do zadnjega roba te ekonomske nezmožnosti. Objektivna tendenca kapitalističnega razvoja v tej smeri zadošča, da bomo mnogo prej ustvarjene takšne socialne in politične zaostritve nasprotij v družbi in nevzdržnost okoliščin, ki lahko pripravijo konec vladajočemu sistemu. Toda ta socialna in politična nasprotja so v zadnji vrsti le produkt ekonomske nevzdržnosti kapitalističnega sistema in prav iz tega vira črpajo naraščajoče zaostrovanje toliko, kolikor ta nevzdržnost postaja oprijemljiva.

Če skupno s „strokovnjaki" predpostavimo neomejene možnosti kapitalistične akumulacije, potem izginjajo socializmu pod nogami granitna tla objektivne zgodovinske nujnosti. Potem smo izgubljeni v megli predmarksističnih sistemov in šol, ki so hotele izvesti socializem iz nepravilnosti in slabosti današnjega sveta in iz gole revolucionarne odločnosti delajočih razredov17.

Tretja posledica. Če kapitalistična produkcija tvori sama sebi zadovoljujoč trg in dovoljuje vsako širitev za celotno akumulirano vrednost, potem je nerešljiv še en pojav modernega razvoja: hlastanje in lov najbolj oddaljenih trgov in izvoz kapitala, t. j. najmarkantnejši pojav današnjega imperializma. V resnici nepojmljivo! Čemu ropot? Zakaj osvajanje kolonij, čemu opijske vojne štiridesetih in šestdesetih let18 in današnja ravnanja za močvirja v Kongu, za mezopotamske puščave? Naj kapital ostane doma in se pošteno hrani. Krupp naj čilo producira za Thyssena, Thyssen za Kruppa, naj svoje kapitale stalno vlagajo v svoje obrate in te širijo eden za drugega in tako v krogu. Zgodovinsko gibanje kapitala je enostavno nepojmljivo in z njim današnji imperializem.

Ali mogoče ostaja nepoplačljiva Pannekoekova pojasnitev v „Bremer Burger—Zeitung"19: iskanje nekapitalističnih tržišč je sicer „resničnost, ne pa nujnost", kar je pravi biser materialističnega pojmovanja zgodovine. Sicer čisto v redu! S trditvijo „strokovnjakov" socializem preneha biti zgodovinska nujnost, imperializem preneha biti njegov pripravljalni stadij. Prvi postane hvalevreden namen delavskega razreda, drugi nizkost in zaslepljenost buržoazije.

Tako „strokovnjaki" pridejo pred alternativo, ki se ji ne morejo izogniti. Ali je kapitalistična produkcija identična s tržiščem, kot to izvajajo iz Marxove sheme, potem gredo Marxova teorija kriz, Marxova utemeljitev socializma in zgodovinsko-materialistična pojasnitev imperializma rakom žvižgat. Ali pa se kapital lahko akumulira le toliko, kolikor najde v družbi potrošnike razen kapitalistov in mezdnih delavcev, potem je predpostavka akumulacije — rastoča prodaja v nekapitalističnih slojih in deželah — neobhodna.

Za zgornje posledice imam v vsej svoji osamljenosti popolnoma nesumljivo in tudi visoko „strokovno" pričo.

OPOMBE:

11 — Hans Vaihinger: Eine Blattversetzung in Kants Prolegomena. V: Philosophische Monatshefte (Leipzig), 1879, stran 321 — 332 in 1883, stran 401 — 416

12 — J. H. Witte: Die angebliche Blattvesetzung in Kants Prolegomena. V: Philosophische Monatshefte (Leipzig), 1883, str. 145 — 174 in 597 — 614.

13 — Otto Bauer: Die Akumulation des Kapitals. V: Die Neue Zeit (Stuttgart), letnik 31, 1912/13, prvi zvezek, str. 831 — 838 in 862 — 874.

14 — Prav tako A. Panekoek v „Bremer Burger-Zeitung", dne 29. januarja 1913: „Shema sama daje odgovor na najenostavnejši način, ker se tam (t. j. na papirju Bremer Buerger-Zeitunga — R. L.) vsi produkti prodajajo. Kupci so kapitalisti in delavci sami, . . . torej ni problema, ki bi ga bilo treba rešiti.

15 — „Kdo kupuje produkte, se vidi iz shem", „tovarišica *Luxemburg je v osnovi napak razumela bistvo, smoter* in pomen Marxovih shem". (G. Eckstein, Vorwaerts-Rezension, 16. februarja 1913, priloga).

16 — Glej stran 197, 1. opomba v Rosa Luxemburg: Gesamelte Werke, Band 5.

17 — Ali pa nam mogoče ostane megleno upanje nekega malega „strokovnjaka" lista „dresdner Volkszeitung", ki po temeljitem uničenju moje knjige izjavlja, da bo kapitalizem propadel končno „zaradi padanja profitne stopnje" (Die Akumulation des Kapitals. V: Dresdner Volkszeitung, štev. 17, 22. januarja 1913). Ne vemo, kako si ta dober človek to zamišlja, ali tako, da se bo na določeni točki kapitalističen razred, zaradi razočaranja nad nizkostjo profitne stopnje v celoti obesil, ali se bo mogoče izjasnil, da se pri tako mizernih poslih napor ne splača več in bo sam predal ključe proletariatu. Kakorkoli hoče, vsaka uteha je na žalost razbita z enim samim Marxovim stavkom, namreč da bo „za velike kapitale padanje profitne stopnje izravnano z maso profita". Na propad kapitalizma zaradi pada profitne stopnje bi morali čakati dalj časa, približno dokler sonce ne ugasne.

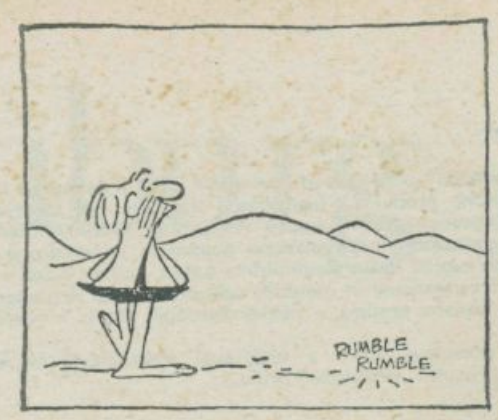

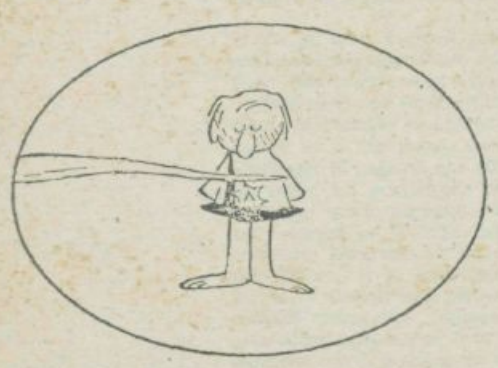

4.16

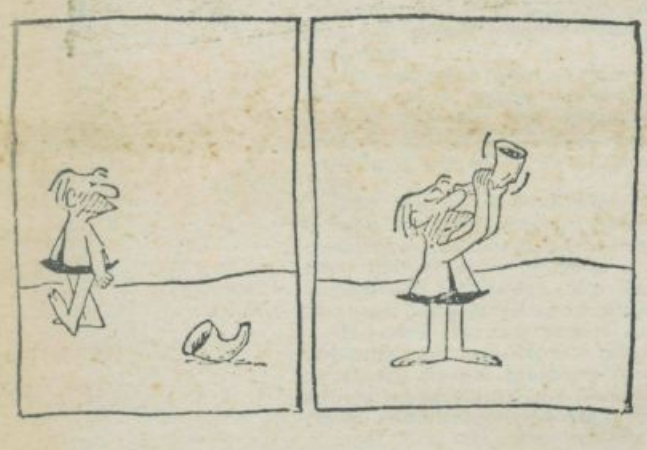

61000 LJUBLJANA
IZDAJA UK ZSMS LJUBLJANA
UREDNIŠTVO: Franc Milošič (v.d. glavnega urednika), Igor Bavčar (odgovorni urednik), Franc Milošič (univerza), Bojan Korsika (teorija), Svetomir Jurcan (mednarodni odnosi), Igor Žagar (kultura), Rudi Podgornik, Staško Južnič (naravoslovje), Ante Goran Čala, & B. Bratković, (grafično oblikovanje), Nives Vidrih (lektura), Mitja Maruško (prodaja), Tanja Zgonc (tajnica);

IZDAJATELJSKI SVET: Rudi Rizman, Matjaž Maček (predsednik), Srečko Kolar, Vera Šeško, Viktor Lovrenčič, Miran Žilavec, Aleš Erjavec, Srečo Kirn, Srečo Zajc, Igor Bavčar; uradne ure so vsak delavnik od 10. do 13. ure. Redni javni sestanki uredništva so vsak ponedeljek ob 17. uri, priprava za tisk: Dnevnik, BEP; tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana; naročnina: celoletna za dijake in študente je 50 din, za ostale 75 din. Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo in pisem uredništvu ne honoriramo. Številka žiro računa: 50101 – 678 – 47303, z obveznim pripisom za Tribuno. Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421 – 1/70 od 22. januarja 1973.

Vsem OO ZSMS v vednost !
Vse člane osnovnih organizacij ZSMS na univerzi, pa tudi drugje, obveščamo, da razprava, ki je bila na tribunini okrogli mizi in, ki smo jo tiskali v štev. 10.-11. pod naslovom Usmerjeno izobraževanje in delavsko samoupravljanje NI platforma za javno razpravo na univerzi , NITI niso v njej vsebovana stališča predsedstva UK ZSMS, ki bo svoja stališča v zvezi z osnutkom zakona šele sprejel.

UREDNIštvo

Sredi meseca aprila (najbrž se bo to zgodilo 19.aprila) se bo naša univerza svečano preimenovala v univerzo EDVARDA KARDELJA. Ob tej svečanosti bodo na univerzi odkrili Kardeljev doprsni kip, delo kiparja Zdenka Kalina.
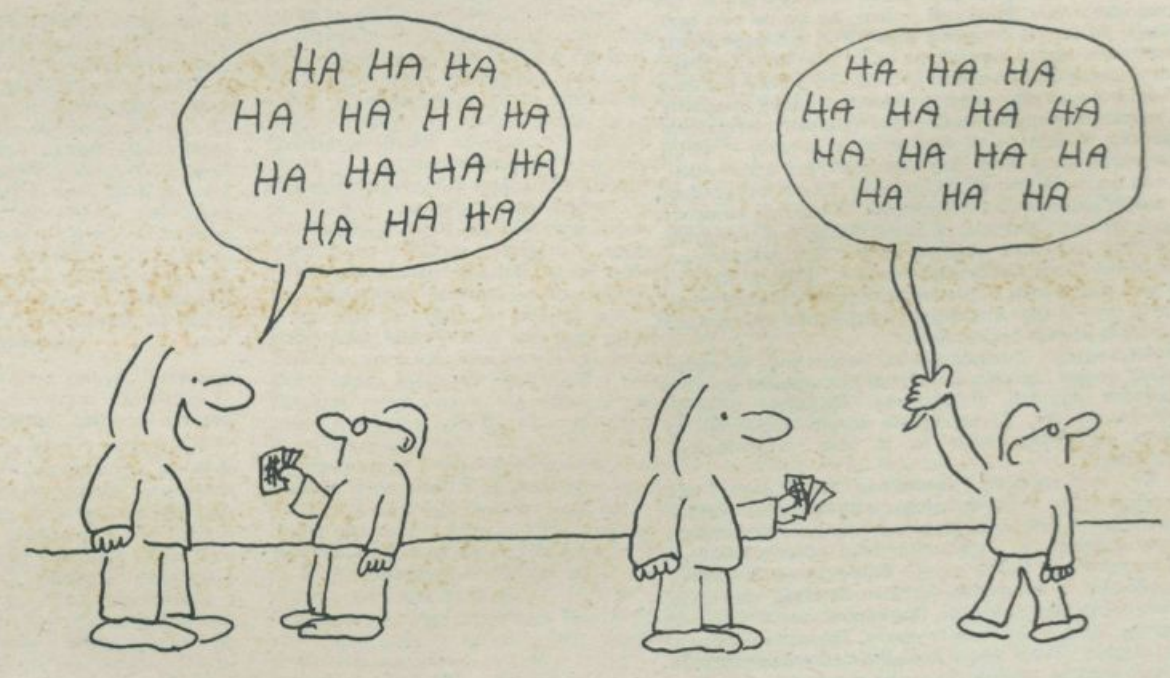
HUMOR